

شهریورین اون ایکی سی ۱۳۲۴ - ۱۳۲۵ (دۆرد بۆلومده - ایکینجی بۆلوم)

«کیتابین ایکینجی بۆلومونده کیلر»»

- ۳۱ میلی حۆکومت
- ۳۱ آذربایجان میلی حۆکومتی نین اعلامیه سی
- ۳۲ بۆیوک مسولیت قارشیسیندا
- ۳۳ تاریخی بیر سند
- آذربایجانین داخلی دۆولت رییسى ایله تبریز پادىگانى فرماندهى
- ۳۴ آراسینداكى قرارداين متنى
- ۳۵ تبریز پادىگانى اؤز اسلحه سینى یئره قويدو
- ۳۵ ۳- لشگر سربازلارینین قاچماغى و مونوارى اولماغى
- ۳۶ دونن گنجه کی آتیشمالار
- ۳۶ میلی حۆکومتین موفقیتلری نین تاثیرى
- ۳۶ تاریخی موفقیت!
- ۳۶ میلی دۆولتین قرارلاری
- ۳۷ تبریزده آذربایجان دۆولت دارولفونونى
- ۳۷ دیل حقینده آذربایجان میلی حۆکومتی نین قرارى
- یئتیم و صاحبسيز اوشاقلارین تربیه سی حقینده (آذربایجان میلی حۆکومتی نین قرارى)
- ۳۸ آزادلیغین مودافیعه سی اوغروندا (فدایى تشکیلاتى)
- ۳۹ خلق قوشونلاری
- ۴۰ میثلی گۆرونمه میث بیر گون
- ۴۱ فقط توپلارین آغزیندان چیخان سۆز حقیقتدیر! (آقای پیشه ورینین میلی نیظام ایداره سینده، میلی نیظام خیدمتی حقینده سۆیله دیگی نطقین خولاصه سی)
- ۴۳ ماعاریف ساحه سینده
- ۴۶ اۆلمک وار، دۆنمک یوخدور
- ۴۷ نهضتیمیز و دنیا سیاستى
- ۴۹

میلی حۆکومت

فیرقەمیزین گۆستریشی و فیرقە صدری نین موستقیم رهبرلیگی ایله تشکیل تاپان میلی حۆکومت همان گون ایشە باشلادی. اگر چه حۆکومتی تشکیل ائدن وزیرلرین هامیسی دۆولتی ایشلرده ناشی و سایقە سیز آدمالار ایدیلر، بونولا بئله اونلاردا اولان صمیمیت و فداکارلیق نتیجەسینده قارشیدا دوران موشکولاتا باخمادان، دۆولت ریسیسی سیاسی معلوماتی و اوزون مودت آپاردیغی سیاسی و ایجتیماعی موباریزه لردن آلدیغی تجروبه لرینه ایستینادن عۆده لرینه موحول ائدیلمن وظیفه نی لیاقت و شرافتله انجام وئرمگە باشلادیلار.

میلی دۆولت بیرینجی قەدمدن اۆزونو فیرقە، مجلس و بلکه عوموم خلق قارشى سیندا مسول حساب ائتدیگی اوچون مجلسه تقدیم ائتدیگی پروقرامی اۆزونه سرمشق قرار وئریب اونون ماده لرین ایجرا سینا هیمت صرف ائتمگە باشلادی .

بیرینجی نۆوبه ده دۆولت تشکیلاتینی موزیر و فاسید عونصورلردن تمیزلەمک و بو تشکیلاتی خلقین آرزولارینی یئرینه یئتیرمک وظیفه سینە او یغون بیر حالا سالماق لازیم گلیردی. بو موشگول وظیفه نی بیر یا نئچه گونده ایجرا ائتمک اولمازدی. اونا گۆره ایتمام حوجت اولماق شرطیله اونلار خیطابن آشاغیداکى اعلامیه نین اینتیشارینا لوزوم گۆروندو:

آذربایجان میلی حۆکومتی نین اعلامیه سی

آذربایجان مجلس میلی سی نین اینتیخاب ائتدیگی آذربایجان ملی دۆولتی ایرانین ایستیفلال و تمامیتینی حیفظ ائتمکله برابر ایشە شوروع ائتدیگینی بو واسیطه ایله بوتون خلقه اعلام ائدیر.

بو اعلامیه مونتشیر اولان گوندن اعتیبارن مالکیت خصوصی محفوظ اولماق شرطیله بوتون آذربایجاندا اولان دۆولت ایداره لری تازا حۆکومتین تحت ایختیارینا گئچدیگیندن عوموم دۆولت مامورلارینا اۆز وظیفه لرینی دوزگونلوک و صداقت ایله انجام وئرمه لری تاپشیریلیر. و تازا دۆولتین امرلرینه ایطاعت ائدیپ اونون دستوری ایله رفتار ائدن کارمندلر اوچون مونسایب ایش شراییطی ویجودا گتیریلەجک. ایشله مکدن ایمتیناع ائندلر ایسه کمال احتیرام ایله ایستەدیکلری یئرە گۆندەریلەجکلر.

آذربایجان میلی حۆکومتی خلقین سعادت و خوشبختلیگیندن اۆترو قورولدوغو اوچون عوموم خلقی فعالیتە، دوزلوگە، آساییش و امنیتى حیفظ ائتمگە بیر- بیرلە قارداشواری یاشاماغا دعوت ائدیر.

امنیتی ایخلال ائدن و خلقین مال و جان، ناموس و حیاتینا تجاوز ائله یئرلر همچینین دۆولت مالینا خیانت الی اوزادیب دۆولت ایداره لریندن سو ایستیفاده ائندلر و یا دۆولت ایداره لرینده خرابکارلیق، موسامیحه و اۆز وظیفه سینده کوتاهلیق ائتمک کیمی خیانانه تشبوتلر بوروزا وئرنلر ایسه خلقین دوشمنی حساب اولونوب و میلّت و دۆولت یانیندا نیفرت و اینزجار قازانماقدان علاوه قانونی محکمه واسیطه سیله موجازات ائدیله جکلر.

هامیدان خلقه و اولکەیه و آذربایجانین گله جگی یولوندا جیدیت گۆزلەنیر، دۆولت ایسه اونون شراییطینی ویجودا گتیرمگە چالیشاجاقدیر.

آذربایجان میلی وزیرلر هئیاتی عئین زماندا آذربایجاندا ماموریتلری اولان خارجی دۆولتلرین دیپلوماسی نوماینده لرینه ابیطیلاع وئریب کی، کمافی السابوق اونلارین بین المیلل قانولار شراییطینده اولان حق و ایختیارلاری کمال دیقت و احتیرام اولوناجاقدیر. همچینین دموکراتیک دۆولتلرین اتباعی نین آساییش و امنیتینی حیفظ ائتمک یولوندا میلی دۆولت هئج بیر فداکارلیقدان خوددارلیق ائتمیه جکدیر.

بوگوندن اعتیبارن دۆولته مونعلیق اولان منقول و غئیر منقول اموال و همچینین نقد و جینس و اعتبار میلی، دۆولت ایختیارینا گئچدیگدن اونلارین ساخلاماغینا مووظف اولان دۆولت مامورلاری گئچمیشده وئردیکلری تعهود و قبول ائتدیکلری مسولیت اوزره اونلاری حیفظ و حراست ائتمگە مجبوردرلار. بو اموالی حئیف و مثیل ائندلر آغیر جزالار ایله موجازات گۆرچکلر.

آرتیق آذربایجان میلی حۆکومتی تحقوق تاپمیش، خلقین ایراده سیله داخلی میلی دۆولتیمیز ویجودا گلیب رسمی صورتده خلقیمیزین آرزو و آمالینی ایجرا ائتمگه باشلامیشدیر. خلق ایسه اؤز میلی حۆکومتینه وار قوه سیله موساعیدت گۆستریب اونون فعالیتی اوچون موناسیب شرایط ویجودا گتیرمه لیدیر.

یوخاریدا فئید ائدیلمگه کیمی دۆولت وار قوه سیله امنیتلی حیفظ ائتمگه چالی شیر. اونا گۆره خلق اوچون نیگاران اولماغا هئچ بیر دلیل یوخدور. هر کس اؤز ایشینه مشغول اولمالی، اؤز ایسته دیگی کیمی یاشامالی دیر. بازاری باغلاماق، مدرسه لری تعطیل ائدیپ وحشت و ایظطیراب یاراتماغین معناسی یوخدور، حۆکومت اؤز برنامه سینلی خلقین احتیاجاتی اوزرینده قورموشدور. اونا گۆره خلقی ناراحات ائدن حادثه لرله یول وئریلمه یه جکدیر.

تصادوفی حادثه لرله ایسه چوخ تئز بیر زاماندا خاتیمه وئریلمه جک. ماجراجولار، آسایشی ایختیلال ائندلر عالی محکمه لر طرفیندن مو حاکیمه و شدید بیر صورتده موجازات اولوناجاقلار.

هئچ بیر پیس ایتیفاق دوشمه یه جک، هئچ کسین حوقوقونا تعرض اولمایا جاقدیر. میلی حۆکومت نظمی ایداره سینلی تازا قوه لر، وسیع ایختیارات ایله گوجلندیرمیشدیر. هر ج و مرج و نامنلیگه آرتیق مئیدان وئریلمه یه جکدیر. مخصوصن مدرسه لریمیز همان سابق پروراملارینی تعقیب ائتمه لی، مو حصیللریمیز وار قوه لرله ایمتاحانلارا حاضیرلاشمالیدیرلار.

کندلرده و شهرستانلاردا ایسه جیدی صورتده ایشه باشلانیب عادی حال ویجودا گله جک و دۆولت مامورلاری فداییلرین غنرمسول اشخاصین دخالتی اولمادان اؤز وظیفه لرینی انجام وئرمگه قادیر اولاجاقلار. فدایی دسته لری اینتیظام آلتینا آلینب مو عین مرکز تاع اولاجاق و بو واسیطه ایله هر بیر سو حادثه احتیمالی نین قاباغی آلینا جاقدیر.

گئدین چالیشین آسوده اولون، میلیتیمیزین گله جگی و سعادتینی تامین ائتمک اوچون قبول ائدیگینیز وظیفه نی صداقت و ایمان ایله انجام وئرین. دۆولت عوموم هموطنلردن بونو طلب ائدر.

او گونلرده آذربایجان خلقی نین گله جگی باره سینده هر کس بیر جور دوشونوردو. حتی فیرقه میزین رهبرلیگی سایه سینده ویجودا گلن میلی حۆکومه ایکی اؤرکلی لیکله ده باخانلار وار ایدی. آشاغیداکی مقاله او وقت فیرقه سیرالاریندا چالیشان بعضی موردد روشن فیکرلرین نظریندن بیر نومونه اولماق اوچون بورادا درج ائدیلیر. بو مقاله آذربایجانین ۷۹- جو نومره سینده «نوروز» ایسم موستعاری آلتیندا یازیلیمیشدیر.

بۆیوک مسولیت قارشى سیندا

دونه کیمی میلیتیمیزین ضلالتینه دۆولت ایشلرینی مسول تانیردیق. دونه گنجدی، داها دونکی ایش باشیندا اولان عونصرلرین عملیاتینی تقبیح ائتمکدن خوددارلیق ائدیلمه لیدیر، اولارین نا جوانمردانا طولملری، احجافلاری خلقیمیزین کاساسینی لبریز ائدیپ نتیجه سینده فداییلریمیز دسته سینلی ویجودا گتیردی و آز مودتد طرفینده حۆکومتی اله آلیب میلتن دؤنمز ایراده سینلی ایثبات ائدیلر.

بونا گۆره ده دونکی شخصیتلری تحقیر، اینتیقاد ائتمکله مملکتیمیزین اوموراتی حل اولمایا جاقدیر.

بوگوندن اعتیبارن آذربایجان اؤز هئیات دۆولتینی و خلقیمیزه رهبرلیک ائدن فیرقه ایشچیلرینی میلتن سعادتینه و اونو دوزگون یولا آپارماغا مسول تانیرلار.

آذربایجان دۆولتی نین قارشى سیندا مؤحترم صدریمیز آقای پیشه وری نین دئدیگی کیمی بۆیوک مسولیت دورور!

آذربایجانى بیر مؤوقع دۆولته تاپشیریرلار کی، اوندا ابدن آثار تمدون و تکامل یوخدور!

شهرلریمیز خرابا، کندلریمیز وئران، خلقیمیزین یوزده یوزو عصریمیزده اولان عولوم و صنایعدن بی بهره دیرلر!

بنله بیر مؤوقعده آذربایجان میلتنی نین حیاتی نی هئیات دۆولته تاپشیریرلار. بونا گۆره دۆولت چوخ بۆیوک مسولیت آلتینا گئدیر، آیدیندیر کی، خلقیمیزین اومید و آرزوسو تازا دۆولته باغلی دیر.

آذربایجان خلقینی ایلر بویو تهرانین یاراماز عونصورلری سویوب، چاپیب، ناموسونا، مالینا تجاویز ائدیپ. نتیجه ده بئش میلیونلوق بیر میلیتی بیخبر از همه چیز ساخلامیشدیرلار.

اونلار اؤز نقشه لرینده ناپلئون واترلودا یاغیشی اونودموش کیمی میلیتین ایستعمار ایداره سینی اونودوب نتیجه ده بو گونکو شیکسته معروض قالدیلار.

آذربایجان بیر پارالی آدم کیمی مستبید جلدلارین الیندن قورتولوب صدیق، موشفیق بیر طبییه مؤحتاجدیر. اونون یارالارینین ساغالماسینا چوخ بؤیوک فداکارلیق ایسته ییر. بو ایشه عؤده دار اولان فداکار شخصلر گنجه گوندوز یورولمادان ایشله مه لیدیرلر.

میلت بؤیوک وظیفه نی آذربایجان دموکرات فیرقه سی نین مؤحترم صدری آقای پیشه وری نین عؤده سینه قویودور.

آقای پیشه وری ده اولان فعالیت، جیدیت، فداکارلیق بیزی بو بؤیوک امرین انجامینا اومیدوار ائتمکله برابر خلقیمیزه سعادتلی بیر گله جک ایندین پیشین لیک اولور.

آقای پیشه وری، سینین چوخلوقونا و ویجودون ضعیف اولماسینا باخما باراق زواللی میلیتینی موده ییش اوچورومدان نیجات وئرمک وظیفه سینی بوینونا آلمیشدیر.

بیز بو فداکارلیغی صمیم قلبدن آقای پیشه وری یه و خلقیمیزه کی، بئله بیر ایگید اوغول جامیعه یه تقدیم ائدییدیر تیریک ائتمکله برابر اونون مووفقیتینی آرزو ائدیریک.

بوندا سونرا آقای پیشه وری آذربایجان مجلس میلی سی نین قارشسی سیندا آذربایجان دؤولتینده ویجودا گلن غلط ایشلر باره سینده مسول اولاجاقدیر.

مجلس خلقیمیزین سعادتینی آقای پیشه وری دن گؤزله مکله برابر اونون هر جور ایشتیهااتا ، میلیتیمیزین علئیه نه انجام تاپان ایشلرده مسول تانییاجاقدیر.

بونا گؤره رییس دؤولت ایکی بؤیوک مسولیت قارشسی سیندا واقع اولوب کی، هر ایکی سی ده حایز اهمیتدیر، بیرنجی دفعه دؤولت و وطن خاینلری ایله جیدی مباریزه آپارماقدیر. بو پارازیتلری گرک تمام ایداراتدان توتوب محکمه میلی نین الینه تاپشیر سینلار. ایکینجی ایسه میلت قارشسی سیندا خلقیمیزین سعادتینه مسول واقع اولوب ایلر بویو اسارت آلتیندا قالان میلیتیمیزی دوزگون یولا سؤوق ائتمه لیدیر. فعلن بو ایکی بؤیوک وظیفه هئیات دؤولتین قاباغیندادیر، لیکن هیمت و ایراده هر بؤیوک مسولیتدن یوکسک دیر، کیمسه ده ایراده ووطن محبتی اولسا بؤیوک موشگولاتی حل ائده بیلیر. هئیات دؤولنده اولان ایراده و جیدیت و صداقت بیزی مووفقیته اومیدوار ائدیر. بوندا سونرا بیز قاباقدکی اولان خاینلرین عملیاتینی اونودوب، حال حاضریدا اولان دؤولتیمیزین عملیاتینی قدم بقدم تعقیب ائده جه ییک. «نوروز»

تاریخی بیر سند

۲۱- آذرده تشکیل تاپان میلی حؤکومت ایگیرمی ایکی آذرده شهرده اولان نیظامی. پولیس و ژاندارم قوه لرینین تکلیفینی موعین ائتمک و بو ایشی صولح یولو ایله انجام وئرمک اوچون، ۲۱- آذرده باشلانان موذاکیره یه ایدامه وئردی.

اول پولیس اونون دالینجا ژاندارم قوه لر قئید- شرطسیز تسلیم اولدولار. شهر بانی مامورلاری میلی دؤولت طرفیندن تعین اولونموش یئنی مامورلارین کؤمگی ایله شهرین امنیت و اینتیظامینی حیفظ ائتمگه مامور اولدولار. ژاندارملار ایسه تامامیله خلع سیلاح اولونوب ایداره لرینی تحویل وئرمگه مجبور ایدیلر.

قوشون فرماندهی ایسه تهراندان آلدیغی خایانه امر اوزرینه اوزون مودت موقاویمت گؤستریب مساله نین قانسیز بیر صورته حل اولونماسینا ریضایت وئرمیردی. بو ایسه هم اؤزونون همده نیظامی افرادی نین محو و ایظمیحلالی دئمک ایدی. چونکی اگر ایش آتیشما و جنگه مونجر اولسایدی نیظامیه ده محصور حالدا قالان مین ایکی یوز نفر سربازدان بیر نفر ده اولسون دیری قالما یاجاق ایدی. او زمان اوچونجو لشکرین فرمانده لیک وظیفه سینی داشییان سرتیب درخشانی هر ساعات تهراندان جواب گؤزله ییردی. نهایت اونون گؤزله دیگی جواب پنجشنبه گونو آخشام ساعات سککیزده ویصول اولدو. بو جوابدا دئییلیردی کی، افسرلر ایله مشورت ائدیپ پادگانین تکلیفینی اونلارین نظری ایله موعین ائتمک لازیمدیر.

بو جوابین ویصلو ایله آرتیق سرتیب درخشانی آغیر نیظامی مسولیتدن خیلاص اولوندو. بوندان سونرا اگر قان تۆکولموش اولسایدی گوناھی اونون اۆز بونونا اولاجاق ایدی، بو تلقرافین ویصلوندان بیخبر اولمایان فیرقه و حۆکومت ریسی ایشین تتر بیر صورتده انجام تاپماسینی جیدی و قطعی بیر لحن ایله طلب اندیردی.

دوغروداندا اگر ایش تاخیره دوشسه ایدی ناگوار حادثه لر اۆز وئره بیلردی. آزادلیق دوشمنلری مخصوص «ارفع»-ین بارماغی ایله اویناییب، آذربایجانی قان دریاسینا دۆندهرمک ایسته یین سرهنگ «وره رام» کیمی خابن عونورلر بۆیوک وطنداش موحاریبه سی یاراتماغا ایمکان تاپا بیلردی.

اونا گۆره آقای پیشه وری آقای شبستری نین ایشتیراکی ایله مسالهنی بیر آن اول قورتارماغا چالیشیردیلا، بونولا بئله دانیشیق ۱۵- ساعات دوام اتندی. قطعی تصمیم توتماغا جسارت ائده بیلمه یین سرتیب درخشانی بیلاخره اۆز تحت فرمانیندا اولان افسرلردن بیر نئچه سینی ایسته ییب مسالهنی اولنار ایله اورتالیغا قویدو.

سونرا آقای پیشه وری افسرلرین اکثریتینی دعوت ائدیپ اولنارلا قضیه نین حقیقتینی آنلاتدی.

نهایت ساعات سککیزیاریم گون اورتادان سونرا معروف «آلا قاپو» بیناسیندا طرفینین رضایتی ایله آشاغیداکی قرارداد تنظیم و ایضا ائدیلدی.

آذربایجانین داخیلی دؤولت ریسی ایله تبریز پادگانلی فرمانده ی آراسینداکی قرار داین متنی

چون آذربایجان داخیلی دؤولتی آذربایجان میلی مجلسی طرفیندن آذربایجاندا امنیتی حیفظ ائتمگه مامور اولموشدور، آرامیشی حیفظ ائتمک نقطه ی نظریندن هئچگونه سوتفاهوم تؤولید ائتمه مک و قارداش قانی تۆکممه مک اوچون اوچونجو لشگر فرمانده ی ایله دفعات ایله موداکیرات و موشاویره لر اولموشدو.

بیر نئچه گون تبادل افکاردان سونرا ۱ بیلاخره تاریخ ۲۲- آذرماه سنه ی ۱۳۲۴- ده پنجشنبه گونو ساعات سککیز یاریم گون اورتادان سونرا تیمسار سرتیب درخشانی اسلحه نی بیتره قویماق اوچون مووافیقت و تبریز پادگانلی ایله همکارلیق ائتمگه دایر، آذربایجان دؤولت هئیاتی ایله حؤومه ده اعلام ائدیپ آشاغیداکلی قرارین عقدینه مووافیق اولدوغونو ایظهار ائدیله:

۱- تبریز پادگانلی طرفیندن آقای تیمسار سرتیب درخشانی و هئیات دؤولت داخیلی جانبیندن آقای سید جعفر پیشه وری تعیین اولوب و شوروط مشروحه نی ایضا ائدیله.

۲- تبریز پادگانلی افرادیندن هئچکس دستور ثانوی صادر اولمایینجا سربازخانا موحوطه سیندن خاریج اولماییب و داخیلی دؤولت اولنارین وسایل زندگانلی سینی و اولنارین ماعاشینی فراهم گتیرسین.

۳- سیلاخلارین کولیه سی آنبارلاردا جمع اولریک اولونوب آذربایجان داخیلی دؤولت طرفیندن تعیین اولونموش اشخاصین موحافیظه سینده اولمالیدیر.

۴- آقایان افسرانان هر هانکیسی اۆز مسقط اولر اسلرینه و یا دیگر نقطه لره گئتمک مئیللری اولسا موسافیرت ائده بیلرلر و دؤولت میلی حاضریدیر کی، ایمکان و وسایل خودودوندا اولنارین موسافیرتینی فراهم گتیرسین.

۵- همکارلیغا ماییل اولان و آذربایجانین ارتش میلی سینده خیدمت ائتمک ایسته یین افسرلر، تحلیف و مراسیم سؤوگند انجامیندن سونرا دؤولت اولناری خیدمه قبول ائدیپ و اولنارین زیندگانلیق وسیله لرینی تامین ائده جکدیر.

۶- اوسوارلار و گوروه بانلار و سایر افراد پادگان مراسم تحلیف و سؤوگند وفادارلیق انجامیندن سونرا، اسلحه لر اولنارلا قایتاریلاچاق و اۆز سربازلیق خیدمتلرینی ایدامیه مشغول اولاجاقلار.

۷- بو قرارداد ایکی نوسخه ده تهیه اولونوب آقای تیمسار سرتیب درخشانی نین فرمانده لشکر ۳- آذربایجان و دیگر طرفدن آقای سید جعفر پیشه وری ریسی دؤولت داخیلی آذربایجان طرفیندن ایضا ائدیلیب، موبادیله اولونموشدور.

اوچونجو آذربایجان لشگری نین فرمانده ی - سرتیب درخشانی (ایمضا)
آذربایجان داخیلی دؤولت هئیاتی نین ریسی - سید جعفر پیشه وری (ایمضا)

همان ساعات آشاغیداکى اعلانى آقاي سرتیب درخشانی تبریز پادگانینا خیطابن ایضا ائدیپ اونون اینتیشارینی میلی حؤکومتدن خاهییش ائتدی. اعلان صوبح ساعات ۱۰- دا اینتیشار تاپدی.

تبریز پادگانى اؤز اسلحه سینی یئره قویدو

تبریز پادگانى افسر ارشدلریندن موتشکیل کومیسسیوندا اخذ اولونموش تصمیملر نظرن قان تۆکمک و قارداش قیرقینی اولماماق اوچون، ایتلاف نوفوس دؤولت، توجار و سایر شخصلرین اموالی داغیلماماق مقصدینه مووافیق دستور وئیریم کی، کولیه کی تبریز پادگانى اؤز اسلحه سینی یئره قویسون و صادیر اولموش اعلامیه یه مووافیق رفتار ائتسینلر.

اوچومینجی آذربایجان لشگری نین فرماندهی - سرتیب درخشانی (ایضا)

بونا باخمایاراق باشدا سرهنگ وره رام اولماق اوزره افسرلردن بیر نچه سی شهرده اینتیتامسیرلیق تۆره تمک مقصدیله بؤیوک بیر خیانتته مورتکیب اولوب قراردادى ایجرا ائتمک عوضینده میلی حؤکومت نوماینده لری نین باشلارینی قاتیب نظمیه نین قاپیلارینی آچاراق سربازلارا ائولرینه گئتمک فرمانی وئردیلر. بو واسیطه ایله گئجه ساعات ۱۲- ده مین ایکی یوز نفر سرباز و ایکی یوزدن زیاده افسر سربازخانانی غارت ائدیپ شهره داغیلدیلار. اگر فدایی باشچیلاری و فیرقه عوضولری ده غفلت ائتمیش اولسایدیلار شهرده بؤیوک هرج و مرج عمله گله بیله جک ایدی، خوشبختانه فیرقه و حؤکومت وضعیته کامیلن حاکیم اولدوقلارینا گۆره بو هرج و مرجین قاباغی آلیندی. لاکین سربازخانادا اولان بوتون ملزومات بو واسیطه ایله اورتادان گئتدی. بو جینایتکارلار حتا سربازخانانین غارتینه کیفایت ائتمه بیب بؤیوک اسلحه و نیظامی لوازماتى مثلن موسلسل و رادیو و سایر شئیلری سیندیریب خراب ائتمیشلردی. بو حادثه نی نیشان وئرن خبری نومونه اوچون بورایا درج ائدیریک.

۳- جو لشگر سربازلاری نین قاچماغی و موتواری اولماغی

آذربایجان میلی دؤولت رییسى و ۳- جو لشگر فرماندهی مابئینینده اولان قراردادین ایکینجی ماده سینده صریحن قئید ائدیلمیشدی کی:

«تبریز پادگانى افرادیندان هئچکس دستور ثانوی صادیر اولمایینجا سربازخانا موحوطه سیندن خارج اولماییب...»

قرارداد ایضا اولاندان سونرا بیلافاصله آقايان افسران سربازخانانی ترک ائدیپ، اؤز منزیلرینه گئتدیلر و سربازلار دا سرپرست سیز قالیب، بیلا تکلیف سربازخانادان قاچماغا شوروع ائتدیلر. بدیهی دیر کی، بو خیلاف عمل سربازلیق مقامینه تۆوهین اولماقدان علاوه مومکوندور کی، شهرین امنیتینه ده اساسلی لطمه ویرسین. بیلا علئیه هئیات دؤولت میلی آذربایجان بو امرین عاقیبتیندن جیلووگیرلیق ائتمک اوچون امر وئریلمیشدیر کی، فووری صورته موئیر ایقدمات اولونسون و شهرین امنیتى تامین و حیفظ اولونسون.

ائله تصور واردیر کی، بو پیشامد مرکزی حؤکومتین دستورونداکی آخیرینجی جومله نین نتیجه سیدیر.

دونن گئجه کی آتیشمالار

دونن گئجه شهرین هر یئرینده کامیل امنیت برقرار ایدی و اینتیتامات مامورلاری طرفیندن چوخ جیدی ایقدمات اولونوب شهرین امنیتى وجودا گلیمیشدیر. دونن گئجه بعضی نوقطه لرده باش وئرن آتیشمالار فقط شادمانلیق نتیجه سی ایدی کی، ۳- جو لشگرین موقاویمتی قورتاردیغینا گۆره ائدیلمیشدی.

میلی حۆکومتین موفقیتلری نین تاثیرى

آذربایجان روزنامه سی نین ۲۳- آذر نومره سینده بیر قدر تردید و ملاحظیه ایله (اونودولماز لحظه لر) مقاله سینى یازان نوروز اسمی ایله حۆکومتین گۆتوردوگو چیدی قىدملر نتیجه سینده وجودا گلن افکار- عمومى نین تاثیرینده ایکی گون سونرا آشاعیداکى مقاله نى یازیب اینتیشار وئرمیشدیر کی، روشنفیکیرلرین و افکار عامه نین تغییر و تحوولونو گۆسترمک اوچون شایان دیقندیر.

تاریخی موفقیّت!

آزادیاھلیق جیبهه سی دۆرد گون اول فیرقه میزین مودبیر، چیدی، فعال رهبرلریندن حوسن سیاستى نتیجه سینده فاتح چیخدیغى حقى حق صاحیبینه یئتیردی. خلقیمیزین نهضتینه، آزادیاھلیق حرکتلرینه گولن آداملار دۆرد گون بوندان اول فیرقه میزین سینماز قودرتینه موصادیف اولماقلا برابر حقیقته کامیلن ایمان گتیردیله کی، «ظولم ایله آباد اولان ائو عدلیله بریاد اولار.»

اگر ایش باشیندا اولانلار ریاست، صدارت میز لرینى ایشغال ائندلر بیر آز عاقیل، دوراندیش اولسالار، گرک بو تاریخی حادثه دن عبیرت آلیب بیر داھا ظولم و احجاف دۆوره سینه دولانماسینلار. فیرقه میزین علئیه نه آپاریلان زهرلی تبلیغات بوسیتون پوچا چیخدی. بیزلری مجهول الهوییه، شارلاتان، اشرار آدلاندران آچاقلار ایسه خجالتلیگیندن خلقین اوزونه باخا بیلمیرلر.

فداییلر دسته سی مونظم صورتده شهره گلیب، آشوبطلب آداملارین آلدادیجی سۆزلرینه آدانمادان مونظم صورتده اۆز یئرلرینه قاییتدیله.

ائو تالاماق، بازار غارت ائتمک، خلقین ناموسونا تجاوز ائتمک کیمی فداییلره نیست وئریلن ایشلردن ایدن شهریمیزده بیر کیچیک آثار گۆرولمه میشدیر. بوندان ماعیدن بیز فیرقه میزین چیدی، مودبیر رهبرلرینه و فداییلر دسته سی نین ایمان و عقیده سینه اومیدوار اولماقلا برابر مؤحترم صدریمیز آقای پیشه وری نین بو سۆزونو هئچ وقت اونوتمامیشیق. او دئیمیشدیر: «بازار تالایانلار، خلقین مال و ناموسونا تجاوز ائندلر گرک آذربایجان دموکرات فیرقه سی نین رهبرلری نین و اعضاسی نین نعلشلی اوستوندن گنجسینلر»، یعنی مادام دموکرات فیرقه سینده قودرت وار، کیمسه خلقین جانینا و مالینا تجاوز ائده بیلمز.

آقای پیشه وری نین فعالیتى و بو درین دستوراتى نتیجه سینده دیر کی، دونیانی مبهوت ائدن آذربایجان نهضتى بو قدر ماهارته انجام تاپیب، نتیجه ده بیر نفرین بئله بورونو قانامادی.

ایکی گون عرضینده روزنامه دفترینه واصل اولان تقدیرنامه لرین سایى ایکی یوزدن آرتیق دیر. خلق صمیم قلبدن فداییلرین آذربایجان دموکرات فیرقه سی نین اعضاسی نین قانونى و مهربان عملیاتیندن ایظهار تشکور ائدیر.

قیشین بو موسیمینده آباغیندا جورابى اولمایان بیر فدایی ۴۵۵۰ تومن پولال وورمادان خوددارلیق ائدیپ اونو ساغلام صورتده اۆز مافؤوقونا تسلیم ائتمگی، هله دونیانین ان بؤیوک اینقیلابلاریندا دا گۆرونمه میشدیر. بیز اۆز فیرقه عوضولریندن بو فداکارلیغى سوراق آلدیقدان سونرا بؤیوک نهضتیمیزه ایقدام ائتمیشیک. بیز خلقیمیزی نیجات وئرمکدن اۆترو وار قووه میزله جانیمیزی فدا ائتمگه حاضرلاشمیشیق. بونا گۆره بیزه آشوبطلب آداملارین تبلیغاتی بی اثر قالماقلا برابر، موقدس مقصدیمیزی تعقیب ائتمگه داھا دا تشویق ائدیر. «نوروز»

میلی دؤولتین قرارلاری

۲۱- آزدن سونرا فیرقه حۆکومته رهبرلیک ائتمگه باشالاییر و اۆزونون تدبیرلرینی بو واسیطه ایله حیاتا گنجیریر. هامی بیلیریک کی، ژاندارملارین ظولم و جینایتى نتیجه سینده یوزلرجه کند و شهر زحمتکشلری زیندانلارا دولوب اورادا طاقتفرسا بیر حیات گنجیرمکده ایدیلر. حۆکومتى آلان فیرقه باشچیلاری ایسه بو ایشه بیر آن خاتیمه وئرملی ایدیلر. هله حۆکومت تشکیل اولمادان اول میلی هنیات زمانى بئله چوخلو زیندانیلر فیرقه کۆمکی ایله آزاد ائدیلمیشلردی. بونولا بئله یئنه ده زیندانلار بیگونه زیندانیلر ایله دولو ایدی.

بو اسفا آور حالا خاتیمه وئرمک اوچون، میلی حؤکومت عفو عموموی لایحه سینی تنظیم ائده رک مجلس میلی نین تصویبیدن سونرا بیلافاصله اونو حیاتا گئچیردی. بو واسیطه ایله خایین ژاندارم و پولیس جلا دلاری نین قوربانلیقلاری خیلاص اولاراق حیاتا قدم قویدولار.

میلی حؤکومتین آلتی آی مودتینده گۆردوگو ایشلر باره سینده آقای پیشه وری نین مجلس میلی یه وئردیگی گوزاریشلری درج ائتمه دن اول، نومونه اولماق اوچون میلی حؤکومتین بیر گونده اعلان ائتدیگی اوچ قرار ی بورایا درج ائدیریک:

تبریزده آذربایجان دؤولت دارولفونونو تشکیلی حقینده آذربایجان میلی حؤکومتی نین قرار ی

میلتمیزین آرزولارینی و آذربایجان میلی کونفره سی نین قرارلارینی نظره آلیب میلی و مدنی ترقیمیزی تامین ائتمک اوچون آذربایجان میلی حؤکومتی اوزوموزه گلن درس ایلیندن وطنیمیزین مرکزی تبریز شهرینده آذربایجان دؤولت دارولفونونو تشکیلینی ضروری سایدیگی اوچون اشاعیداکی قرار ی قبول ائدیر.

۱- آذربایجانین معاریف و وزارت ی، دارولفونون تشکیلی اوچون لازیم اولان بودجه نی تنظیم ائدیب بیر آبا قدر هئیات دؤولته تقدیم ائتسین.

۲- آذربایجان دؤولت دارولفونونو هله لیک اوچ فاکولته دن عیبارت اولمالیدیر. (۱) - طیب فاکولته سی، (۲) - فلاحت فاکولته سی. (۳) - پداقوژی فاکولته سی، کی، بودا تاریخ و دیل، ادبیات، فلسفه، حقوق، ریاضیات شؤعه لریندن تشکیل تاپمالیدیر.

۳- معاریف و وزارت ی اون گونون مودتینده آذربایجان دارولفونونو اوچون لازیم اولان بینانی سئچیب هئیات دؤولته ایتیلایع وئرمه لیدیر.

۴- آذربایجان معاریف و وزارت ی ایندی دن دارولفونون اوستادلار هئیاتینی سئچمگه و دارولفونون اوچون آذربایجان دپلینده علمی وسایط حاضرلاماغا باشلامالیدیر.

آذربایجان میلی حؤکومتی نین باش وزیر ی «پیشهوری»

دیل حقینده آذربایجان میلی حؤکومتی نین قرار ی

خلقیمیزی دؤولت دستگاهینا یاخینلاشدیرماق و عمومون احتیاجاتینی ساده بیر صورتده آنلاماق و همچنین میلی دیلی و میلی مدنیتمیزین ترقی و تکامل یوللارینی تمیزلهمک اوچون آذربایجان میلی حؤکومتی اؤزونون ۱۶- دنی تاریخی جلسه سینده اشاعیداکی قرار ی قبول ائتمیشدیر.

۱ - بوگوندن اعتیبارن آذربایجاندا، آذربایجان دیلی رسمی دؤولت دیلی حساب اولونور. دؤولتین قرارلاری و رسمی اعلانلار، همچنین خلق قوشونلاری حیصه لرینه وئریلن فرمانلار و قانون لایحه لری مطلقن آذربایجان دیلینده یازیلمالیدیر.

۲ - بوتون ایداره لر (دؤولتی، میلی، تیجارتی و ایجتیماعی) اؤز ایشلرینی آذربایجان دیلینده یازماغا مجبور دورلار. بو دیله یازیلمایان دفتر و مداریک رسمی حساب اولونمایاقدیر.

۳ - محکمه لرده ایشلرین جریان ی تمامی ایله آذربایجان دیلینده آپاریلمالی و بو دیلی بیلمه ینلر اوچون موترجم تعین اولونمالیدیر.

۴ - آذربایجانین بوتون ایداره، موسیسه و تیجارتخانالاری نین تابلولاری مطلقن آذربایجان دیلینده یازیلمالیدیر.

۵ - رسمی ایجلاسار و یغینجاقلاردا، سوخنرانلیق و موذاکیره آذربایجان دیلینده اولمالیدیر.

۶ - آذربایجانلی اولماییب باشقا دیل ایله دانیشانلار و عومومی دؤولتی ایداره لرده خیدمت ائدنلر آذربایجان دیلی ایله یازیب - اوخوماغی و دانیشماغی اؤیره نملیدیرلر.

۷- معاریف و وزارتتی ایداره مامورلارینی آذربایجان دیلی ایله آشینا ائتمک مقصدی ایله آیری دیلردن سوای، اونلار اوچون ایداره لرین جنینده بؤیوکلر اوچون مخصوص کیلاسار آچمالیدیر. بو کیلاساردا حاضر اولانلارین ایش مودتی بیر ساعات آزالمالیدیر.

۸ - آذربایجاندا یاشایان باشقا میلترلر اؤز ایشلرینی اؤز آنا دیلرینده آپارماغا حقلیدیرلر. لئیکن اونلار اؤز رسمی اعلانلاری و یازیلاریندا اؤز میلی دیلری ایله برابر آذربایجان دیلینی، رسمی دؤولتی دیل اولاراق، ایشلتمه لیدیرلر.

۹ - آذربایجاندا یاشایان خیردا میلترلرین خصوصی میلی مکتبلرینده کی تعلیم اؤز آنا دیلرینده اولدوغو حالدا، آذربایجان دیلی نین ده تدریسی مجبوریدیر.

۱۰ - آذربایجان میلی حؤکومتی معاریف وزیرین مکتبلرده درس لرین آذربایجان دیلینده اولماسی حقیقده کی قرارینی تصویب و تایید ائدیپ، مدرسه لرین میلی دیله کئچمه سینی بوتون موعلیم و موعلیمه لره بیر میلی وظیفه کیمی تاپشیریر.

آذربایجان میلی دؤولتی نین باش وزیری «پیشهوری»

یئتیم و صاحبسز اوشاقلارین تربیه سی حقیقده آذربایجان میلی حؤکومتی نین قرار ی

قرنلر بؤیو دوام ائدن ایستیداد رژیم و چوروموش ایرتیجاعی وضعیتین یاراندیغی شرایط موجیبینجه میلتمیزین ایستیفالینی و گله جک نسلیمیزین اساسینی تشکیل ائدن اوشاقلاریمیزین موهوم بیر حیصه سی یئتیم و سرپرستسز قالیب اینسانلیغی تحقیر ائدن فلاکت و دینلچیلیک حالیندا کوچه و خیوانلاردا آچلیق و لیاس سیزلیق و جور بچور ناخوشلوقلار واسیطه سیله خزل کیمی سارالیب و محو اولوب گئتمکده دیرلر.

آذربایجان میلی حؤکومتی خلقین ایستیفاده و سعادتینی و همچنین گله جک نسلین تمدون و صیحت جهتیندن ترقی سینی تامین ائتمک اوچون بو آجی حالا بیر آن اول خاتیمه وئرمگه ایقدام ائدیپ، یئتیم و بیگس جوانلاری کوچه لردن بیغیب تربیت ائتمک اوچون آشاغیداکی قرار ی قبول ائتمیش و اونون تئزلیک ایله ایجرا ائدیلمه سینی لازیم گؤرموشدور.

۱- مجلس میلی ریسی نین ایفتیخاری صدارتی آلتیندا معاریف و صحیه وزارتتی نین نوماینده لریندن آذربایجانین خئیرراه و میل سئون شخصلریندن عیبارت بیر هئیات اینتیخاب ائدیلمه لی، یئتیم و بی سرپرست اوشاقلارین تربیه سی یولوندا جیدی و عملی تدبیرلر گؤرمک اونون عؤده سینه قوبولمالیدیر.

۲- اوچدن ۱۴ یاشینا بالیغ اولان و بی سرپرست قیز و اوغلان اوشاقلارینی تربیت ائتمک اوچون بیرنجی نؤبه ده تبریز شهرینده ایکی قیز و ایکی اوغلان تربیت خاناسی تاسیس اولونمالی و آیری شهرلرده ده بو موسیسه لرین میثلی وجودا گتیریلمه سی اوچون موقدیمه وسایلی تهپیه ائتمه لیدیر.

۳- اوچ یاشیندا آشاغی اولان صغیرلری ساخلاماق و اونلارین حیاتی نی تامین ائتمک اوچون صحیه وزارتتی واسیطه سی ایله پروریش ائوی داها تاسیس اولونمالیدیر.

قئید- معاریف وزارتتی نین تاسیس ائدیگی یئتیملر مکتبینه ۴۰۰ فقیرین تحصیل و تربیه سینه ایمکان وئرمه لی، صحیه وزارتتی نین صغیرلر پروریشگاهیندا ۱۰۰ نفره بالیغ کۆرپه قبول ائدیلمه لیدیر.

۴- صحیه و معاریف وزارتخانالاری بو موسیسه لرین بودجه سینی اون گونه قدر تنظیم ائدیپ و دؤولت هئیاتینه تقدیم ائتمه لیدیر.

۵- مجلس میلی ریسی نین ایفتیخاری ریاستی آلتیندا تشکیل ائدیلمه هئیات (خئیره انجومنی) خئیرراه، اینسانیت پرور و معاریف سئون اینسانلارین کؤمگی ایله اعانه توپلاییب بوتون یئتیم، بئچارا و صاحبسز اوشاقلاری، همچنین آیری مدرسه لرده تحصیل ائدن یوخسول اوشاقلارین تحصیل و تربیت وسایلینی تهپه ائتمه لیدیر.

۶- آذربایجان ماعاریف و وزارتى نئزىندە تشكىل اولونان آذربایجان انجومن خئیریه سی آذربایجانین بوتون شهر و قصبه لىرینده اؤز شؤعه لىرىنى تشكىل ائتمگه چالیشمالى، خئیرخاه اینسانلارین کؤمگى ایله فقیر و بئچارالیغا خاتیمه وئریلمه لیdır.

۷- آذربایجان انجومن خئیریه سی جوان نسلی فلاكئتن خیلاص ائتمک و اونون تعلیم و تربیتى یولوندا بؤیوک اعانه لر وئرن و دیگر کؤمکلر گؤسترن اشخاصین آدلارین روزنامه لر واسیطه سیله موتئشیر ائدیپ، میلت نامینا اولنلاردان قئدردانلیق ائتمه لیdır.

۸- آذربایجان میلی حؤکومتى بوتون هموطنلری، میلت اوچون ننگ و لکه اولان دینچیلیک ایله جیدی موبارزه آپارماغا دعوت ائدیپ و آذربایجانین بؤیوک آدی و شرفلى شؤه رتینى خللدار ائدن بلانین چوق تئز بیر زماندا رفع ائدیلمه سی یولوندا میلی حؤکومت هامیدان هیمت طلب ائدیپ.

آذربایجان میلی حؤکومتى نین باش وزیرى «پیشه وری»

آزادلیغین مودافیعه سی او غروندا « فداىی تشکیلاتى »

فیرقه میزین دوزگون سیاستى نتیجه سینده، جوزبى محلی تصادوملردن باشقا، دئمک اولار کی، حؤکومت قان نؤکولمه دن ایرتیجاعى قوه لىرین الیندن چیخیب میلت الینه گئچدی. بو، اؤزو- اؤز لوگونده بؤیوک بیر مووفقیات ایدی کی، فیرقه اؤز تشکیلاتى آلتینا آلماقلا اونو هدفه دوغرو سؤوق ائتمکله انجام وئردی. ولی بو کیفایت ائتمزدی. آلتینان آزادلیغى ساخلاماق، اوندان خلقلین سعادتى یولوندا ایستیفاده ائتمک لازیم ایدی.

فیرقه باشچیلاری چوخ یاخشى بیلیردیلر کی. فدایلیرین ضرب شصتى نتیجه سینده سوسماغا مجبور اولان مورتجعلر راحت دورماییب، خلقي اؤز حالینا قویماچاقلار. بوندان علاوه نهضت ساده دؤولتى بیر تبدولاتدان عیبارت اولوب قالماچاقدی. اوندان خلق ایقتیصادى تدبیرلر گؤزله ییر و اؤز سعادتینى تامین ائتمک اوچون اوندان اومیدلر گؤزله ییردی. بو ایسه موتمکین آداملارین، مخصوصن او گونه قدر ایرتیجاعى رژیمین سایه سینده خلقلین قانینى سوروب ثروت و سامان صاحیبى اولان موفته خورلارین خوشلارینا گلن بیر ایش دگیل ایدی.

بوندان علاوه حؤکومت خلقلین الینه گئچمکله، بو وقتهدک آذربایجان نامینا داخله ده و خارجه ده مووفقیات قازانیب بؤیوک سیاسى و ایقتیصادى ایستیفاده ائدن طوفئیلی عونصورلرین توکانلاری بو واسیطه ایله باغلانمیش اولوردو. اولنلر بیر داها آذربایجان آدیندا ایستیفاده ائده رک اؤز لىرىنى دؤولت ایداره لىرینه و یا مجلس شوراى میلی په تخمیل ائده بیلمه په چکلریدی. نهایت دره بیگلیگین ان قاپا و ان ووحشيانا طرزى ایله رفتار ائدن بوینو یوغون اربابلار- ذولفقارى، یمین لئشگر و غئیرلری کیمی خلق جلالدارى نهضت نتیجه سینده تسلوط و ایقتیدارلاری نین الدن گئتمه سینى حیس ائتمکله راحت دورماچاقلاریدی. بوندان باشقا آذربایجان نهضتى نین بوتون ایرانا سیرایت ائتمه سیندن وحشته دوشن تهران مورتجعلری و اولنلارین اربابلاری ایسه راحت اوتورماییب، آذربایجانین داخل و خارجه سینده اولان قارا ایرتیجاع وسیله لری نین بیزیم علئیه میزه تحریک ائت مکدن موضاییقه ائتمه په چکلریدی. بونلارین هامی سینى فیرقه رهبرلیگینده چالیشانلار و میلی حؤکومت نظردن اوزاق توتا بیلمزدی. اونا گؤره میلی حؤکومت تشكىل اولونان گوندن فداىی دسته لىرىنى اینتیظاما سالیپ اولنلاردان مونظم و موتشکیل بیر قوه و وجودا گئیریلمه سی مساله سی مئیدانا چیخدی.

نهضتین باشلانغیچیندا فدایلر گؤنوللو اولاراق اؤز لیباس و اؤز خرچى ایله سیلاح گؤتوروب مئیدان - موبارزه په قدم قویموشدولار. اگر بىنا اولسایدی اولنلار اؤز یئرلرینده موسلح حالدا یاشاییب ایسته نیلن وقت یاردیمدان اؤترو حاضر اولسونلار، ایش او قدر چتین اولمازدی. لئیکن آلتینان آزادلیغى ساخلاماق اوچون سرحدلریمیزی مؤحکم لندیرمک و شهرلرده مونظم واحیدلر ساخلاماق لازیم ایدی. بونا گؤره میلی حؤکومت فدایلری ایکی قیسمته تقسیم ائده رک، بیر قیسمته ایجازه وئردى کی، اؤز یئرلرینده موسلح حالدا ایشلرینه مشغول اولسونلار. او بیرسى قیسمتینى ده مونظم واحیدلر تقسیم ائده رک یوخاریدا دئییلن مقصود اوچون اؤز ایختیاریندا ساخلادی. بو ایسه اوگونکو شرایطه چوخ موئشگول بیر ایش ایدی. یئنى تشكىل تاپمیش دؤولتین صاندىغیندا دا تهران حؤکومتى بیر شئى قویمامیشدی. گئت- گئده شیدت لنمکده اولان قیش پالتارسیز، باشماقسیز و آزوقه سیز فداىی په قارلى سنگرلرده موبارزه ایمکانى وئرمه په چک ایدی. میلی حؤکومت فیرقه په دایاناراق بو موئشگولو ده رفع ائتمک اوچون جیدی قدملر گؤتوردو. او گونه دک تعطیل اولان کارخانالاری ایشه سالدی. قهرمان کارگرلرین هیمتى سایه سینده خاروق العاده بیر صورتده فداىی په لازیم اولان پالتار، باشماق و آزوقه تهییه ائدیلب جیهه لره

نہضتین باشلادیغی وقت مراغا، ساراب، اردبیل، مرند، خوی، تبریزده فداکارلیق ائدن فداییلر، بو گوندن سونرا تعجیلی مونظم صورتده تشکیل اولونوب آزادلیغیمیزی تهدید ائدن ایرتیجاعی دؤولت قووه‌لرینین قارشسی سينا گۆنده ریلدیلر.

بو واسیطه ایله زنجان و سایین قالا جیبه‌لری ویجودا گلدی.

بو ایکی جیبه‌ده هنوز یاخشی پالتار، سیلاح و یاخشی آزوقه‌یه مالیک اولمایان فدایی قهرمانلار، دیشدن دیرناغا قدر موسلح اولان دؤولت قووه‌لریله ووروشمایا حاضیرلانیدیلر. اولارین روحیه‌لری فؤوق‌العاده قیمتلی و یوکسک ایدی. هر ساعات تهران و همدانی ایشغال ائتمک اوچون ایجازه ایسته‌ییردیلر. اگر او گونلرده عومومی و سیاسی وضعیت ایجازه وئرمیش اولسایدی، همین آباق‌یالین، یاری آج و یاری چیللاق فداییلریمیز تهرانی آسان وجهیله ایشغال ائده‌ییردیلر. فداییلریمیزین زنجانا ووردو نتیجه‌سینده ایدی کی، تهران مورتجعلری چمدانلاریننی باغلایب آمریکا یا دوغرو قاچماغا باشلامیشلار. فداییلریمیز زنجان و سایین قالا جیبه‌سینده ایکی طرفلی موبارزه‌یه مجبور اولموشدورلار. زنجاندا بؤیوک قودرت و نوفودا مالیک اولان ذولفقاری، ارکان حرب ریسی «ارفع» دن آلدیغی اسلحه و موهومات واسیطه‌سیله علئیهیمیزه بؤیوک بیر جیبه تشکیل ائتمیشدیر. رضاخان رژیم‌ی سایه‌سینده ثروت و سامانا یئتیشن «اسلحه‌دارباشی» و سایر پارازیتلر ده اونا کؤمک ائدیردیلر. سایین قالادا ایسه اورانین ریشه‌لی فئودالی حساب اولونان «یمین لشگر»-ی تجهیز ائدیپ علئیهیمیزه قالدیرمیشدیلر. بولاردان علاوه قره‌داغدا ایبلر بویو قاچاقچیلیق ایله عؤمور سورن خانلار دا سیلاح گؤتوروب نهضتیمیزی بوغماغا تشبوت ائتمکده ایدیلر. میلی حؤکومت ایسه اؤزونه موخالیفت ائدن قووه‌لرین قارشسی سیندا فقط فداییلرین اسلحه‌سینه دابانیردی. بو ایسه ایشتیباه دگیلدی، درین آزادیاھلیق حیسسی ایله موجھز اولان فدایی دستلری قاباغا چیخان چتینلیکلره باخماپاراق اعجازکارانه بیر صورتده بوتون قووه‌لری ازیب مئیداندان چیخارتدی، بو وسیله ایله آزادلیغیمیز تامین اولوندو.

فداییلرین گؤستردیگی قهرمانلیق، خلق آراسیندا اولنارا نیسبت بؤیوک محبت تؤولید ائتمکله برابر اولارین سیلاح‌ینین سسی نه تک داخلی مورتجعلری، بلکه ایراندا اولان بوتون ایرتیجاعی عنصورلرین اومیدیننی محو ائدیپ اولناری سوسماغا وادار ائتدی. فدایی تشکیلاتیننی ویجودا گتیرن باشچیلارین عومومیتی فیرقه عوضولری اولدوقلاریننی یازمیشدیق. بو قهرمان دموکراتلارین اؤز ایشلرینده گؤستردیکلری فداکارلیق حقیقتن قابیل تقدیردیر. مخصوص اولارین میلی حؤکومتین امریننی جیدیتله یئرینه یئتیریب. شدید بیر صورتده اینتیظاما تابع اولمالاری قئید ائدیلمه‌لیدیر. فدایی باشچیلاری ایندی آذربایجان خلق‌ینین ان سئومه‌لی ائولادلاری اولونورلار. خلقین فداییلره اولان محبتی. اولارین مادی وضعیتلریننی یاخشیشلادیرماق مقصدیله اولنارا وئرلن هدیه‌لردن قیاس ائتمک اولور. بو بؤیوک هدیه‌لره ایفتیخارن ایشتیراک ائدنلرین سایى آلتی میندن زیاده‌دیر. ۷-باشینداکی اوشاقدان، ۷۰-باشینداکی قوجالارا کیمی ایستر آرواد، ایستر کیشی موسایقه ائدرجه‌سینه یاغیش کیمی هدیه یاغدیрмаقدا ایدلر. بو ایسه آذربایجانین ایفتیخارلی تاریخی‌نین ان حساس فصیلریندیر.

خلق قوشونلاری

بیز ایراندان آیریلماق فیکیرینده اولمادیغیمیز اوچون رسمی قوشون و وزارت جنگ تشکیل ائتمک ایسته‌میردیک. اونا گؤره ده قوشون ایشه ایله مشغول اولان وزارتخانین آدیننی وزارت جنگ قومادیق، خارجه وزارتتی کیمی حربیه وزارتیمیز ده یوخ ایدی. لاکین آزادلیغی مودافیعه و موخافیظه ائتمک اوچون میلی بیر قوشون ویجودا گتیرمک ده اولمازدی. اونا گؤره میلی حؤکومت تشکیل تاپان کیمی خلق قوشونلاری تشکیلی مساله‌سی ده مئیدانا چیخدی. اول بئله بیر فیکیر وار ایدی کی، میلی قوشون داوطلبانه تشکیل اولونسون، سونرا خلقین آزادلیغا اولان علاقه‌سی و جوانلاریمیزین نیظاما اولان هوسیننی نظره آلیب میلی وظیفه اوصولونو قبول ائتدیک.

بوش ایله قوشونو تشکیل ائتمک شاید آسان نظره گلکسین و بونولا بئله بیز بو ایشنی گؤرمگه مووفق اولدوق. هر بیر ایشده سورعته مؤعتقید اولان فیرقه‌میز قوشون تشکیلینده ده ایلدیریم صورتیله حرکت ائتدی.

قوشونوموزون شرفلی تاریخی ۱۸-بهمن ۱۳۳۴- دن باشلانیر. بو تاریخده آفای پیشه‌وری اؤزونون «هامی‌یا، هامی‌یا، هامی‌یا» عنوانلی موراجعتنامه‌سیله جوانلاریمیزی میلی وظیفه‌ده شیرکت ائتمگه دعوت ائتدی، همان خلق قوشونلاری حقیقده میلی حؤکومتین قراری صادر اولدو. بو قرار اؤزره مجلس میلی‌میزین سایقن تصویب ائندگی قانون ایجرايه قوبولماغا باشلادی. مجلس میلی ایسه ۳۰- آذر یعنی میلی حؤکومت تشکیلیندن ۹- گون سونرا بو قراری قبول ائتمیشدی. قرارین ایجرا‌سینین تاخیری بیر پارا سیاسی ملاحظه‌لردن ایدی. فیرقه و میلی حؤکومت ایسته‌میردی کی، قوشون تشکیلی ایله ایفتیراچی دوشمنلرین اللرینه باھانا وئرسین. گئت-

ماعاریف ساحه سینده چالیشان جوانلاریمیزین احساساتیندان بیر نمونه اولماق اوزره میلی وظیفه اعلانی مونسایتی ایله وئرلن میتینقین خبرینی بورایا درج ائدیریک:

میثلی گۆرونمه میث بیر گون! خلقین میلی نیظام خیدمتیندن ایستیقبالی نجه اولدو؟

دون آذربایجان خلق قوشونلارینین بیر گون اول نشر اتدیگی میلی نیظام فرمانی تبریز تاریخینده ستارخان و باقرخان نهضتیندن سونرا میثلی گۆرونمه میث بیر طرز ایله تبریز خلقی طرفیندن قارشیلاندى.

میلی حؤکومت طرفیندن نشر ائدلمیش اولان قانون و قراری بوتون خلق کوتله لری بؤیوک صمیمیت و احساسات ایله ایستیقبال ائدیله.

هاونین ناموساعیدلیگینه، قار یاغاما و سویوغا باخمایب اولدن حاضیرلیق گۆرولمه دن خلق قوشونلاری چاغیریشینا گۆره بیر بؤیوک میتینق تشکیل ائدیله.

صوبح ساعات ۹- دا بوتون موتوسیطة مدرسه لرینین موحصیللری میلی حؤکومتین قرارینی ایستیقبال ائتمک اوزره اؤز مخصوص بایراقلاری ایله نیظام وظیفه ایداره سینه گئتدیله. اورادا خلق قوشونلار وزیرى آقای کاویان، آقای بیریا و نیظام وظیفه ایداره سی ایشچیلری طرفیندن قارشیلاندىلار.

ماعاریف وزیریمیز آقای بیریا چوخ هیجانلی و موثر اولان نیطیقینده ماعاریف ایشچیلری، موحصیل و موعلیملرین گۆستردیکلری بو صمیمانه احساساتدان تشکور ائده رک یکشنبه گونوندن اعتیارن داوطلبلری نیظام وظیفه ایداره سینده آد یازدیرمایا دعوت ائدیله.

آقای بیریانین نیطیقیندن سونرا موحصیللر ترتیب ایله اؤز مدرسه لرینه قایتدیله. بو حئینده کارگرلر، اکیچیلر و باشقا صینیقلر طرفیندن تشکیل ائدلمیش موعظم بیر میتینق خبری نیظام وظیفه ایداره سینه چاتدی.

بو میتینق اوغلانلار دانیشسراسی قاباغینداکی وسیع مئیداندا تشکیل تاپمیشدی.

اون مینلرجه نوماییشچی مئیدانی ایشغال ائتمیشدیله. آغ پارچالار اوزرینه قیزیل و قارا خطلر ایله قنید ائدلمیش:

آذربایجان میلی حؤکومتینی حیفظ ائتمک اوچون هامی میلی اوردو!

وطنیمیزین دیفاع سی اوچون هر زمان حاضیریک!

یاشاسین آذربایجان خلق قوشونلاری!

یاشاسین میلی دؤولتیمیز واونون میلی اوردوسو!

آذربایجان جوانلاری سیلاح آلتینا گیرمگی اؤز لرینه ایفتیخار بیلیرلر!

شوعارلار مئیدانین هر سمتینده گۆزه جاریمافدا ایدی. میتینقده آذربایجانین قهرمان آنالاری اولان قادینلار دا شیرکت ائتمیشدیله.

ساعات ۱۱- ده آقای میر رحیم ولایی شهر کومیته سی مسولو و میلی مجلس کاتیبی طرفیندن میتینقین اچیلیشی اعلام ائدیله و سونرا ماعاریف وزیرى آقای بیریا جوشغون و حرارتلی بیر سسله اشاغیدا گۆستردیکیمیز نیطقی ایراد ائدیله:

آذربایجان اودلار، آلولار اۆلکهسی ایبلر بویو اسارت زنجیری آلتیندا یاشاییب، اونون آنالاری و باجیلاری نین ناموسو ایاقلار آلتیندا تاپدالاناندان سونرا ۲۱- آزرده یاراتدیغی قیام نتیجه سینده اسارت زنجیرلرینی قیردی.

۲۱- آزرده آذربایجان فیزلاری و قادینلاری دا جان و دیل ایله شیرکت ائدیپ میلی حؤکومتی یاراتدیلار. نتیجه کی هر یئرده میلی حؤکومت قورولوب او حاکیمیتی گرک خلق حیفظ ائتسین و اؤز میلی حؤکومتینی، مملکتینی ده خایلردن و دوشمنلردن مودافیعه ائله سین.

عزیز قارداشلار آذربایجان خلقی ده اؤز حاکیمیتینی حیفظ ائتمک اوچون آذربایجان خلق قوشونلاری وزیرلیگی نین فرمانینا گؤره داوطلبانه خلق قوشونونا وارید اولاجاقدیر.

قوی بیز دوشمنلریمیزه ثابت ائدک کی، بیز آذربایجان خلقی اؤز پولاددان مؤحکم سینهلریمیز ایله میلی اۆلکه میزین سرحدلرینی حیفظ ائده جه پیک.

قوی بوتون دموکراسی میلنلر بیزیم بو میلی و بؤیوک فداکارلیغیمیزدان خبردار اولسون.

قوی بیزیم آزادلیق حسرتی ایله چیرپینان سینهلریمیزدن چیخان آلولار دوشمنلریمیزی و تهران مورتح حؤکومتینی زلزله یه گتیرسین.

عزیز قارداشلار، باجیلار، معاریف ایشچیلری، موعلیم و موحصللر! من نتیجه کی آذربایجانین ناموسلو و فداکار بیر اوغلو کیمی اؤز میلی بایراغیمیزین اؤنونده آند ایچیرم کی، وطنیمه خیدمت ائدم. من سؤزومو قورتاریرکن دئییرم:

یاشاسین میلی حؤکومتیمیزدن پوشتیانلیق ائله ین آذربایجان دموکرات فیرقه سی و اونون رهبرلری!

یاشاسین آذربایجان خلقی نین قوردوغو حاکیمیت!

یاشاسین خلقیمیزین ایراده سیننی تمثیل ائدن مجلس میلی میز!

یاشاسین اؤز وطنینی دوشمنلردن حیفظ ائله ین و تاریخ بویو اؤز شوچاعت و شرفینی دونیا گؤسترن قهرمان آذربایجان خلقی!

آقای بیرانین سؤیله دیگی آتشین نیطق موتوالی آلقیشلار و هورا سسلری ایله قطع ائدیلمدی.

نیطق گورولتولو آلقیش و هورا سسلری تعقیب ائندن سونرا آقای ولایی، آذربایجان دموکرات فیرقه سی صدر موعاونی، آقای بادکانین نیطق ائده جگینی اعلام ائدی و آقای بادکان خلقین هلله سی آراسیندا بئله بیر نیطق سؤیله دیلر:

آذربایجانین عزیز کارگر، اکینچی، موعلیم و باشقا جوانلاری:

هامی میزین یادیمیزدادیر کی، همیشه نظام خیدمتی ائله مگه چاغیریردیلار. بو گون میلی حؤکومتین وئردیگی چاغیریشی سابه سینده بورا بیغیشانلار نیشان وئریلر کی، میلیمیزین نه قدر اؤز ایستیقلال و موختاریتیندن دیفاع ائتمگه علاقه سی واردیر. اودور کی، من آذربایجان دموکرات فیرقه سی مرکزی کومیته سی آدینا سیزلرین گؤستردگینیز بو عالی احساساتدان اؤترو تبریک ائدیرم.

عزیز و مؤحترم جوانلریمیز بوتون دموکرات میلنلر آزاد، شرافت و ایفتیخار ایله یاشاماق اوچون فداکارلیق ائدیپ و قوربانلیقلار وئرمیشلر. بیز امینیک کی، بیزیم جوانلریمیز وطن خیدمتینه علاقه ایله حاضر اولرلار اولاردا گله جکده باشقا دیری میلنلر کیمی باش اوچا و ایفتیخار ایله یاشاپاجاقلار.

بو صمیمی احساسات ایله کی، میلی حؤکومتی میزی، میلی مجلسی میزی و میلی فیرقه میزی ایستیقبال ائدیرسین، میلی حؤکومتی میز، میلی مجلسی میز و میلی فیرقه میز سیزه قول وئریر کی، سیزی گله جک موتمدین و موعاصر میلنلر سوپه سینه یوکسولتمک یولوندا باش و جان ایله فداکارلیق ائتسین.

یاشاسین آزاد وطنینیمیز و میلی حؤکومتی میز

یاشاسین آذربایجان جوانلاری!

آقای بادکاندان سونرا آقای دیبایان میلی مجلسین هئیات ریسه طرفیندن میلی مجلسین ریسی آقای شیبستری نامینه میتینقه ایشتیراک و ایپراز احساسات ائدنلردن تشکور ائدیله. اوندان سونرا میلی قوشونلار وزیری آقای کاویان ایشتیراک ائدنلرین هلله و آلقیشلاری آراسیندا میلی حؤکومت و میلی قوشونلار و وزارتی نامینه حؤکومتین تصمیمیندن بو جور صمیمیتله ایستیقبال ائدن خلقیمیزدن تشکور ادیب و اولناری صاباح نظام وظیفه ایداره سینده میلی قوشون سیرالارینا گیرمک اوچون آد یازدیرماغا دعوت ائدیله.

همین میلی وظیفه چاغریشی مونسبتیله دعوت اولونان ضیافته آپاریلان جریاندا او گون خلقیمیزین و فیرقه رهبرلریمیزین احساساتیندان بیر نومونه اولماق اوچون شایان توجه اولدوغوندان بورایا درج آندیلیر:

آقای پیشهوری نین میلی نظام ایداره سینده میلی نظام خیدمتی حقیقده سویله دیگی نیطقین خولاصه سی « فقط توپلارین آغزیندان چیخان سۆز حقیقتدیر! »

دونن میلی قوشونلار وزیرلیگی طرفیندن میلی وظیفه ایداره سینده، آذربایجاندا میلی وظیفه چاغریشی مونسبتی ایله بیر جشن مجلسی ترتیب آندیلیمیشدی. بو مجلسده مجلسین ریسی، میلی حؤکومتیمیزین باش وزیر، وزیرلر و شهرین موختلیف طبقه لری نین نوماینده لری شیرکت آتتمیشدیلر. بوندان باشقا یوقوسلاو مطبوعات نوماینده سی ده مجلسده شیرکت آتتمیشدی. سحر ساعات ۹- یاریمدا میلی مجلسین ریسی آقای شیبستری مجلسی آچاراق میلی حؤکومتی میزین باش وزیر آقای پیشهورییه سۆز وئردیلر. آقای پیشهوری آشاغیدا خولاصه سینی نشر آتدیگیمیز نیطقی سویله دیلر:

من ائله فیکیر ائلیرم کی، بو بؤیوک قدم کی، بیزیم میلی حؤکومتیمیز گؤتوروب بیزیم آزادلیغیمیزی و گله جک سعادتیمیزی تامین ائله مک اوچون بؤیوک بیر تضمین دیر. بیز اؤز میلی آزادلیغیمیزی موحافیظه ائتمک اوچون بؤیوک موطالیعه لر و موباحیته لردن سونرا بو نتیجه یه گلیب چیخمیشیق کی، آزادلیغی خلق گرک اؤز قوه سیله ساخلاسین. خلقین اگر اؤز قوه سی اولمازسا آزادلیق موفته و زحمتسیز ده وئریلسه اونو ساخلاماق اولماز.

ایندی بیزیم نهضتیمیزین ایراندا بؤیوک تاثیر اولموشدور، لاکین مومکوندور کی، بو آنی بیر تاثیر اولسون. بیز بو کیمی تاثیرلره اؤزوموزو دیلخوش آنده بیلیمریک. هر حالدا خلقه بیر بؤیوک اینتیکا لازومدیر. بو دا، میلی قوشوندان عیبارتدیر. خلقیمیز اؤز آزادلیغینی هر شکیلده اولور اولسون فقط اؤز قوه سی اولان میلی قوشون گوجو ایله حیفظ ائتمه لیدیر. قوی بوتون دونیا بیلسین کی، آذربایجان میلی یاشاماق اوچون اؤلمگه حاضرلانمیشدیر. خلقیمیزی ایدبار، فلاکت و بدبینلیکده ساخلاماق ایستنه یین تهران مورتجع حؤکومتی بونو حیس آتتمیشدیر کی، آذربایجاندا بیر میلی قوه نی اورتادان آپارماق اوچون موختلیف وسیله لره ال وورموشدور. ایندییه قدر او مونظیر ایدی کی، بو نهضتی نظامی قوه ایله آرادان آپارسین. او بولدان مایوس اولاندان سونرا دیپلوماسی چاره لره تشبوت آندیب خلقین باشی اوستوندن اؤز فیکرینی ایجرا ائتمگه چالیشیر. بیزیم جوابیمیز ساده دیر، بیز او میلی قوشونوموزا دایانیب مسالهنی اؤز گوجوموز ایله حل آنده جه ییک.

بیز میلی قوشونوموزو یاراتمالی ییق. بو قوشون ایله آزادلیغیمیزی و داخلی امنیتیمیزی حیفظ ائتمه لی ییک. ایندییه قدر بو ایشی فدایی قوه لری گؤروبلر و فداکارلیق ایله ده گؤروبلر. آما اگر تهران مورتجع حؤکومتی ایستیه کی، آذربایجان آزادلیغینی بوغا، اوندان آذربایجان خلقی او حؤکومتی ازیب و تهراندا آذربایجان تانیماغا یارار بیر حؤکومت یاراتماغا چالیشاجاقدیر. (شیدتلی آلفیشلار)

بیزیم قاباغیمیزدا ایکی یول دورور، یا گرک مووافیقت اولونسون کی، بیز آزادلیقلا ایقتیصادی، ماعاریفی و میلی وظیفه لریمیزی ایجرا ائدک، اگر بو ایشی ایجرا ائتمگه قویمازسالار او وقت بیز اؤزوموز مجبوروق تهراندا گندک، اورانی آلاق، آزاد و دموکرات بیر حؤکومت قوراق و اؤز خلقیمیزین میلی آزادلیغینی بو یولیه تامین ائدک. بو بیزیم بؤیوک وظیفه میزدیر. (گورولتولو آلفیشلار) بورادا ایندییه قدر ایکی دفعه نظام وظیفه سابقه سی اولوبدور. بیری رضاحان دؤره سینده اولموشدور کی، خلق اونو بؤیوک نیفرت ایله قارشیلامیش و بو ایش عولمامیزدان بیر نچه سی نین ده توقیف و تبعیدینه باعیث اولموشدور.

چونکی خلق او دستگاها اینانا بیلیمردی و حقی ده وار ایدی، بیز ده بو اوخیرده اولموشدور کی، خلقی زور ایله آپايردیلار، ایندی شهرلر کندلریمیزده هامی اورکدن میلی قوشونا گیرمک اوچون داوطلب اولوب قوجا کیشیلر بئله نیظاما داخل اولماق ایسته ییرلر، بورادا منیم یانیمدا یوقوسلاو مطبوعاتی نین نوماینده سی اوتورموشدور. اونون ایظهارینا گوره بیزیم خلقیمیز ایله یوقوسلاو یا میلی آراسیندا بیر اوخشارلیق واردیر. اورادا خلق آلمان ایشغالی دؤره سینده مارشال تیتونون اطرافینا توپلانیب میلی آزادلیغی یارادیلار. اگرچی بیز او قدر قهرمانلیق گؤستره بیلیمیشیک ولی حقیقته بیزیم خلقیمیز بؤیوک و قهرمان بیر خلقدیر. اونون هئچوجه ایله تهران، ایصفاهان و باشقا یئرلرین اهالیسی ایله اوخشاریشی یوخدور. او، یوقوسلاو خلقی کیمی اؤز آزادلیغی اوغروندا موباریزه قالمیشدیر. او فارس دگیل و فارس لاردان فرقلیدیر. دونکی تظاهورات نیشان وئردی کی، خلقیمیز

گئچن گون من آقای ایپکچیان ایله صؤحبت ائلیردیم، او دئییردی کی، فدایی قوه‌لری زنجانا وارید اولماق هامان تهران مورتعجلی قاجماق تداروگو گؤروردولر.

ایندی ده اگر یوز نفر فزوبنده تاپلسا اونلارین هامیسی قاجاق‌لار. من تهراندان موتعدید مکتوبلار آلمیشام. بو مکتوبلار یازیرلار کی. سیز حرکت ائتمک هامان تهرانین داخلینده بؤیوک اینقیلاب و یجودا گله‌جکدیر. مرکزی حؤکومت بیزی بو ایشه وادار ائدرسه بوتون ایران خلقلری اسارتدن خیلاص اولاجاقلار. آما بیلمه‌لی‌سیز کی، بؤیوک آرزولاری غئیر مونظم قوه ایله انجام وئرمک اولماز. بیزیم گرک توپوموز، طیاره‌میز و هر حوره سیلاخیمیز اولسون. بیز ائومیزین پالازینی ساتیب تانک، توپ و طیاره آلمالی‌یق. ایران آزادلیغی آذربایجان آزادلیغیدان آسلیدیر.

خلقین میلنرله تلقرافینا جواب وئرمگه حاضر اولمایان مورجع صدر و حکیمی حؤکومتی بیزیم نهضتیمیزین سایه‌سینده ایصفا‌هاند و ایرانین باشقا شهرلرینده انجومن ایالتی و ویلایتی اینتیخاباتینا حاضر اولدو. حالبوکی. بوندان قابق بو قانون ایجرا‌سینا آیری قانونلارین مانع اولدوغونو سؤیله‌ییردی. بیز ایکی یول آیرینداییز، یا گرک تهران حؤکومتی آزادلیق یولو ایله گنده و بیزیم آزادلیغیمیزا مانع اولمایا، اگر گنتمزسه بیز اونولا گنتمه‌به‌جه‌بیک و اگر مومکون اولسا اونو بیخیب یئرینه بیر دموکرات رژیم یاراداجاغیز، (آقیشلار) بیز مومکوندور نئچه گون موقتی حالدا چتینلیک چکک و ایقتیصادی فیشار دا گؤرک، ولی بؤیوک ایش گؤرمک ایسته‌ین میل ت گرک بو کیمی فیشارلارا تابلاشسین. موخاریبه مؤوقعینده گؤردوک کی، روسیه میلیتی و باشقا میلتر نه قدر فداکارلیق گؤستریدیر. بیز اونلاردان عیبرت آلمالی‌یق.

دونکی میتینق و اطرافدان گلن تلقرافلار و کاغازلار بؤیوک احساسات نیشان وئیردی. آذربایجان خلقی همیشه اؤز آزادلیغینا علاقه نیشان وئرمیشدیر. صفویه نهضتینی ایکی یا اوج شئیخ و یجودا گتیردی. اوندان دموکرات فیرقه‌سی ده یوخ ایدی. بیزیم ایسه مونظم قودرتلی بیر فیرقه‌میز اولدوغو حالدا داها بؤیوک اوردو یارتماغا قادیریک. میلتمیزین بؤیوک کئچمیشی واردیر و بیر داها دونیاا گؤستره‌جکدیر کی. صادق، صمیمی، فداکار، قودرتلی و دواملی بیر میلندیر. او قدیردان و صمیمی دیر، اونا فقط بیر باشچی لازیم ایدی و ایندی او باشچی فیرقه‌میز اولماق اوزره و یجودا گلیمیشدیر. اعتراف ائتمک لازیمدیر کی، فیرقه خلقیمیزی بو بنش آی مودتینده چتینلیکلردن و اگری- بوروق یوللاردان گنچیرتمیشدیر و گله‌جکده ده گنچیره‌جکدیر.

تهران حؤکومتی بیر گون فرخی بؤیوک ایختیارات و پول ایله گؤندردی. بیر گون ده بیاتی، بیات آقای سراجین ائوبنده بیزه دئییردی کی، بیز سیزین موخاریبتیزی تامین ائدیریک، بیز اونا دئدیک کی، سیز بو گون دئییرسیز و صباح اینکار ائده‌بیلرسیز. بیزه ایسه حقیقی تضمین لازیمدیر، او ایسه میلی خلق قوشونو اول بیلر.

« حقیقت ایسه همیشه توپون آغزیندان چیخار»، بیر میل حقیقتی فقط توپ و گولله وسیله‌سی ایله نیشان وئره‌بیلر. آه و ناله‌به کیمسه باخماز. بیزیم حؤکومتیمیز دموکراتیک حؤکومتدیر. بوتون طبقه‌لرین حؤکومتیدیر. قوی روحانیلر و بوتون طبقه‌لر ال-اله وئرسینلر و موخاریبتیمیزی قوروسونلار.

قوی جوانلار میلی قوشوندا شیرکت ائله‌سینلر و قوجالار اولارا لیاس، پالتار و جوراب گؤنده‌رسینلر. بیز بو یولدان خئیبر گؤره‌بیلیریک، نئچه‌کی میلی حؤکومت قورولان گون وعده وئردیک کی، خلقیمیزین مال، جان و ناموسونو حیفظ ائده‌جگیز. حتا دوکانلارین قاباغیندا یاتا‌جاغیمیزی دا وعده وئردیک، هامی بیلیر کی، وئردیگیمیز وعده‌به مردلیک ایله عمل ائتمیشیک.

ایندی ده خلقین مالینی و ناموسونو حیفظ ائلمگه قول وئیریریک و سؤزوموزون اوستونده دوراجاغیز. بیز ایفتیخار ایله دئییه بیلیریک بونو، خلق بیزیم آرخامیزدادیر. کندلی‌نین و کارگرلرین هامیسی. شهرین موتوسیط طبقه‌سی، بلکه ده عالی طبقه‌سی عومومیتله بیزیم دالیمیزدادیر.

خلق بیرلشه‌جکدیر، بیز بونا اینانیریک. بورادا گرک قانون حؤکم سورسون و قانونو حیفظ ائتمک اوچون ده توپ و توفنگ لازیمدیر. اودور کی، گرک میلیتی قوشون سیرالارینا گیرمگه تشویق ائدک. بیز دئمیریک کی، قاقاقدان موخاریبه وار و موخاریبه اولما یا حاق آما اگر موخاریبه ائتمک ایسته‌سه‌لر، بیز بیر نفر قالانا قدر مؤوقعیت یولوندا چالیشاجاغیز.

ایندی ده فیکر ائلیرم کی، موخاریبه اولما یا حاق‌دیر، آما بیز اؤزوموزو گرک حاضرلاپاق، دالی چکیمک یوخدور. اگر بیزیم آزادلیغیمیزا تجاویز اولسا هامی‌میز گندیب ساواش‌جاغیق، هامی‌میز گرک اؤزوموزو حاضرلاپاق تا هئچکس بیزیم آزادلیغیمیزا و حقیمیزه تجاویز ائتمگه جسارت ائتمه‌سین. اودور کی، آق‌لاردان خواهیش ائدیرم کی، هرکس اؤز یئرینده بیر موبلیغ اولسون، خلقی باشا سالسین تا میلی قوشون یارانسین. قوشون کوچهدن کئچنده خلق اونو گول دسته‌لری ایله ایستقبال ائله‌سین.

قوی وطن آزادلیغی یولوندا فداکارلیغا حاضر اولان جوانلاریمیزین باشلارینا گوللر تۆکولسون. قوشوندا گرک قانون اوزوندن اولسون و بوتون قانونو یاشاتمیش اولانلار نیظاما گتتسین، قوی هامی نیظامی لیباس گتتسین.

من اوزوم ده گئیجهگم. قوی هامی بیلسین دونیادا بیر میلّت وار کی، اونون بوتون افرادی آرادا و کیشی اؤز آزادلیغینی مودافیعه ائتمک اوچون سیلاح گۆتورموشدور. حۆکومت ایله خلق آراسیندا ایختیلاف اولمامالیدیر.

گرک خلق اؤزو حۆکومتین حیفظ ائتسین. بیز مومکوندور ایشتیباہ ائدک ولی بو ایشتیباہلاری دوزهددهگیز. قوی روزنامهده. تلفوندا، تلغرافدا بیزیم ایشتیباہلاریمیزی دئسینلر تا دوزهدک. بیز باش اوجالیغی ایله دئدیکلریمیزی انجام وئرمیشیک، ایندی بیزیم دوشمنلریمیز بیزی نئچه نفر ماجراجو آدلاندرانلار بنله بیزه بیر ایراد تاپا بیلیرلر. اولنار فقط کچیک باهانالار توتورلار. مثلن دیل مساله سیندی بیزه بیر گوناہ بیلیرلر. او آقارلار بونو بیلمه لیدیرلر کی، آذربایجانلی فارس دگیل و اؤزونه مخصوص دیلی واردیر. زور ایله ده اونو فارس ائلمک اولماز. بیز چوخ بؤیوک مووفقیتلر قازانمیشیق، بیزیم ایشلریمیز قاباقدان گندهجک. اؤلکه میز ایستر ایسه طبیعی ثروتدن چوخ زنگین بیر اؤلکه دیر. جوغرافیایی نوقطه ی نظردن تیجارتی یوللار اوستونده واقع اولموش بیر مرکز دیر. اؤلکه ده داخلی آیری سئچگیلیک آرادان گئدیپ، واحد، موحید بیر خلق عمله گلمیشدیر. بو بیرلیگی حیفظ ائتمک اوچون یئنه ده تکرار ائدیرم قوشون لازیم دیر. قوی بیز ائویمیزین فرشیندی. اسبابینی ساتمالی اولساق اسلحه آلاق و میلی قوشونوموزو ویجودا گتیرک، آزادلیغیمیزی ساخلاپاق. یئری گلرسه تهرانا گئدیپ آزادلیق علییهینه موبارزه ائدن ایرتیجاعین اوجاغینی داغیاداق، تهرانلیلار اوچون ده دموکراتیک حۆکومت قوراق. (آلقیشلار)

آقای پیشه وریدن سونرا آذربایجان تیجارتی نین آق ساققالاریندان آقای حاجی علی اکبر صدقیانی حاضیرانی تیریک ائدیپ، بوتون خلقین بو بؤیوک ایشی خوشوقتلیک ایله ایستقبالا حاضر اولدوغونو، سؤیله دیلر.

آقای صدقیانیدن سونرا آقای بادکان مرکزی کومیته سی صدر موعاویینه سؤز وئریلدی.

آقای بادکان: آقایان مؤحترم آقای پیشه ورینین او قوی نیطقیندن سونرا من اؤزومه حق وئرمیرم کی، دانیشام، اما من ایسته بیرم دئیم کی، مؤولای متقیان علی بن ابی طالب علیه السلام بویورور: الحیات تحت ظلال السیوف. دیرلیک قیلینجلارین سایه سینده دیر. نئجه کی آقای پیشه وری بویوردولار همیشه بورادا نیظام وظیفه یه چاغیریش اولاندا گۆروردوز کی، آزانلار گئدیردیلر خلقی ائویندن چکیم گتیریدیلر. بونو دا مورتعجلر ده گۆردولر کی، دونن اون بئش مین نفردن چوخ آدم گلمیشدیلر کی، ایسته بیریدیلر داوطلب یازیلسینلار.

بیزه پیشناهادلار گلیدیدر کی، قوجالار داوطلب اولورلار، یا خلقدن پیشناهاد گلیدیدر و من بورادا رسمن پیشناهاد ائدیرم کی، هامی نیظامی پالتار گتیسین و ایداره سین، ایش باشینا گتتسین. اونا بینان من اومیدوارام و امینم کی. آذربایجان خلقی اؤز آزادلیغینی حیفظ ائتمکدن اؤترو نه تک نیظاما گتتمگه بلکه اؤلمگه ده حاضریدیر. هابنله آقایان توجار و عولما طرفیندن ده بو خصوصدا بؤیوک علاقه گۆرسنیر و آقای پیشه وری نین بویوردوغو کیمی امینم کی. گله جکده بؤیوک وحدت- میلی عمله گله جکدیر. ایندی کی بۇحران مووقتی دیر.

بو، رژیم دگیشدیرمک سایه سینده دیر. بو کیمی مؤوقعلرده ایقتیصادی رابیطه لر قیریلار، بۇحران عمله گلر. اودور کی، بیز گرک بونا دؤزک و ال- اله وئرک و گله جکده بو گونکی طبقه لر آساییش ایله یاشاسین. بیز هئچ بیر طبقه یه ایمتیاز قایل دگیلیک. (آلقیشلار)

آقای بادکاندان سونرا سردار میلی ستارخانین اخوی سی آقای حاجی عظیم خان بنله دئدیلر: من بو وقتیمده حاضریم توفنگ گۆتورم و هر یئره بویورسالار گندم. بیز اؤلنه جک میلته خدمت ائده جگیک. بیز میلتن و او کندلی قارداشلارین نؤکری بیک. (شیدتلی آلقیشلار)

میلی مجلسین رییس موعاویینی، آقای رفیعی (حاج نظام الدؤوله) قیسا بیر نیطقه ده دئدیلر کی: بنده کمال ایفتیخار ایله بو فیرقه و حۆکومه وارد اولماغا مووفق اولدوم. من اولیندن حیس ائله دیم و تامام عمل و قرابین ده نیشان وئیر کی، منیم آنلادیغیم کامیلن دوروستدور. من ده ملاک طبقه سی و اؤز طرفیمدن بونو تیریم ائدیرم. من موتاسیفم کی. اؤز سینیم ایجازه وئرمیرم اما نوله ریم وار کی، بو فنیضی درک ائده جکلر.

آقای بادکاندان سونرا آقای قولیخان بورجالو قارا پاپاق اتلی طرفیندن آذربایجان آزادلیغینی دیفاع ائتمک یولوندا او اتلین حاضر اولدوغونو بیان ائتدیلر.

بو مؤوقعده میلی قوشونا آد یازدیرماغا گلنلرین آدلارینی ثبت ائتمگه باشلاندى. معاریف وزیریمیز آقای بیربا مورتب سوتونلارلا موحوطه ده موتوقیف اولان داوطلبلر اوچون موهییح بیر نیطق ایراد ائتدیلر.

مجلس ساعات ۱۱- ده سونا یئتیشدی

بو گوندن اعتبارن بیر طرفدن جوانلار دسته- دسته میلی وظیفه یه یازیلیر او بیر طرفدن اونلاری تشکیل ائتمگه مامور افسرلریمیز اونلاری قبول ائدهرک واحیدلره و اولدن تهییبه ائدلمیش نقشه اوزره میلی قوشون تشکیل ائتمگه و یجودا گنیریرلر.

بئری گلمیشکن بونو دا قئید ائتمه لی بیک، میلی قوشونوموز تشکیلینده افسر مساله سی چوخ بؤیوک اهمیته حایز ایدی. ارفعین خایانه سیاستی نتیجه سینده اوچونجو لشگرین افسرلری اؤز درجه و مقاملارینی الدن وئرمگه قورخوسوندان آذربایجانلی ترک ائدیپ گنتمیشلردی. قالانلارین دا سایلی او قدر آز ایدی کی، اونلارین واسیطه سی ایله قوشون تشکیل ائتمک مومکون اولما بیلمزدی.

بو مؤوقعه «ایران آرتشی» تشکیل ائتمک نین فیسادلی و ارفعین آپاردیغی خایانه سیاست اوزوندن تنگه گلیب فرارا مجبور اولان ایران افسرلری، نهضتیمیزین مؤحکملیگینی و ایرلی گنتمه سینی ائشیدیب دسته- دسته بیزه مولحق اولوردولار.

هله فدایی حرکتی باشلانان گونلرده بو افسرلردن بؤیوک ایستیفاده لر گؤرونموردو. عومومیتله بیزیم طرفه پناهنده اولان افسرلر ایران آرتشی نین ان فعال، ان صمیمی و ان فداکار کادر و صفی تشکیل ائدن یاخشی تحصیل گؤرموش جوانلار ایدی.

بونلار مخصوص سیاسی مفکوره و آزادخاهانه روحیه یه مالیک ایدیلر. اونا گؤره بیزیم میلی قوشونوموزون تشکیلینده اورکدن چالیشماغا باشلادیلار.

بونولار بئله افسر آزیغی شدید بیر صورتده احساس اولونوردو. بو احتیاجی رفع ائتمک اوچون تعجیلی بیر صورتده حربی مکتب یارادیلیم فدایی جریانیندا یارارلیق گؤسترن ساوادلی جوانلارین تحصیلینه ایقدام اولوندو. دیگر طرفدن اوزون مودت قوشوندا خیدمت ائدن گوروهبانلار افسرلیک وظیفه سی تاپشیریلماقلا، افسر مساله سی ده ساده بیر صورتده رفع ائدلمیش اولدو.

قوشونون لیباس و لوازیماقی ایسه میلی حؤکومتین کارخانا و صنایعه اولان علاقه سی سایه سینده چوخ تئز بیر صورتده تهییبه ائدیله بیلدی.

بو ایش او قدر سورعت ایله انجام تاپدی کی، قوشون ایشی ایله مشغول اولان افسرلر اؤزلریده حئیرتده قالدیلار. زیرا دونن کئندن چاریق ایله گلن کئندلی بالاسی، بو گون قوشون پالتاری گنئیپ نئچه آکی تعلیم گؤرموش بیر قوشون فردی کیمی رسمی گنچیلرده ایشتیراک ائتمکله اؤزونون ایستعدادینی بوروزا وئردی.

ماعاریف ساحه سینده

ماعاریف ساحه سینده ده بؤیوک قدمات گؤتورمگه مووفق اولدو. ۱۲- شهریر اعلامیه سینده دیل باره سینده مئیدانا آتیلان شوعارلاری میلی حؤکومتیمیز هامان تشکیلینی نین اولیندن آرتیق فداکارلیق ایله ایجرا ائتمگه باشلادی.

بوتون ایداره و مدرسه لریمیزده فقط اؤز میلی دیلیمیز رسمی اولاراق قبول ائدیله. بئله بیر فورصتی اورک دؤکونتوسو ایله گؤزله یین خلق، حؤکومتین امرینی جان و دیل ایله ایستیقبال ائتدی.

خلقیمیزین موباریزه اورقانی اولان آذربایجان روزنامه سی دیل و ماعاریف اوغروندا بؤیوک یارارلیق گؤستردی. اونون صفحه لری شاعیرلر و یازچیلاریمیز اوچون گنئیپ قلم مئیدانی اولماقلا رینی یازچی و شاعیرلر مئیدانا چیخیب اؤزلرین ایستعداد و هونرلرینی گؤسترمگه ایمکان تاپدیلار، مخصوصن میلی نهضتیمیزین نتیجه سینده یوکسلن عومومی روحیه شاعیر و یازچیلاریمیز بؤیوک ایلهام منبعی اولوب اونلاری یازیب یاراتماغا وادار ائدیگی قئید ائتمک لازیمدیر. شاعیرلریمیزین کئچن شهریردن ایندیکی شهریره قدر یازدیقلاری جورات ایله دئمک اولار کی، اللی ایل مودتینده یازدیقلاریندان داها آرتیق اولما بیلر. بیر ده سؤز یازی نین و شعرین چوخلوغوندا دگیلدر، شعرین دگری اوندا تجسوم ائدیله روحیه ده آرانلیر کی، بو جهتدن بیر ایلیک ادبیاتیمیز فؤوق العاده غنی بیر و ثروتلی دیر. سابقه لی شاعیرلریمیزدن علی فطرت، اعتیقاد، محزون، ساهیر و سایرلری دئییه بیلرک عؤمورلرینده یازیب اینتیشار وئردیکلری شعرلرین مونسبتله او قدر شوهرت و حؤرمه ت قازانا بیلمه میشلردی کی، بو بیر ایلیک مودتینده قازانمیشلار. جوان شاعیرلریمیز ایسه دئییه بیلرک کی، اؤز شوهرت و یارادیشلارینی فقط میلی نهضتیمیزدن ایلهام المیشلاردیر. آذر اوغلو، علی توده، مدینه کولگون، محمد علی درفشی و غنیرلری فقط نهضتیمیزین شاعیرلری حساب اولونا بیلرلر. بونلارین نهضتدن اول یازدیقلاری اشعار نهضت زمانی یازدیقلاری ایله قابیل موقایسه بئله اولما بیلر. بونلارین هامیسیندان علاوه میلی دیلیمیزده مئیدانا چیخان روزنامه میزدیر. ایندی بیزیم اؤز دیلیمیزده ۸ روزنامه چیخیر. بونلاردان علاوه آیلیق مجله لریمیزین ده اساسی قویولموشدور. اومید

سیاسی مطبوعاتا گلدیکده دئییه بیلیریک کی، چوخ بؤیوک قدملر گۆتوره بیلیمیشیک. بو خصوصدا آقای پیشه‌وری نین سیاسی مؤوضوعلاردا و عومومی ایشلریمیز حقیقده یازدیغی مقاله لرین بؤیوک تاثیر اولموشدور. آقای پیشه‌وری نین فارسی دیلینده اولدوغو کیمی آذربایجان دیلینده مخصوص سبکی واردیر ، بو سبک فؤوق العاده ساده و روان اولدوغو قدرده حاوی اولدوغو ضرب اولمئلر، کینایه لر، منطیقی جوابلار و اساسلی دلیللر ایله اوخوجونو دوشوندوردو کجه ایقناع آندیر و اونون روحوندا درین بیر تاثیر بوراخماقلا، اونا نه قدر موخالیف اولور اولسون، مقاله نی قورتاردیقدا راضی قالما یا بیلمز. بو ایسه بیزیم جوان یازچیلاریمیزا سرمشق اولموش یازیمیزین ساده و طبیعی لیگینی تامین ائتمیشدیر. بورادا آقای پیشه‌وری نین تهران روزنامه لری نین بیرینه وئردیگی دیش سیندیران جوابی نومونه اوچون درج آندیریک:

اؤلمک وار دؤنمک یوخدور

خلقیمیزین میلی آزادلیق یولوندا گۆتوردوگو بؤیوک قدیمین حقیقی معناسینی درک ائتمکدن عاجیز اولان تهران آزادیا هلاقلاری، ایکی اساسلی مسالده بیزه اؤز عقیده لرینجه بؤیوک ایراد تاپمیشلار. بونلاردان بیری آذربایجان دیلی، ایکینجی سی ایسه آذربایجانلیلارین میلی دیر. بو ایرادی بیز اؤز لرینی آزادیا هلاقلانانلارین فارس موتعصبیلرین هامپسیندن انشیتیمیشیک و جوایمیز دا چوخ ساده اولموشدور. آذربایجانلی فارس دگیل و فارسی دیلینی ده آذربایجانلی نین اکثری باشا دوشه بیلیمیر. گوج ایله او دیلی آذربایجانلیلارا تحمیل مومکون اولابیلیمه میس و اولمایا جاقدیر.

آذربایجاندا ائله بیر ائو تاپیلماز کی، اونون اهالیسی آذربایجانلی اولسون آما آذربایجان دیلیندن باشقا بیر دیل ایله دانیشماغا رغبت گؤسترین. مرحوم حاجی امام جومعه خوی قیرخ ایل تهراندا یاشادیغی حالدا اؤزونون تکیه کلامی اولان «پی اوغلان» سؤزونو ترک اندیب اونا موناسیب بیر فارس سؤزو ایشلده بیلیمه میشدی. بو ایسه تهرانلیلار آراسیندا ضرب المثل دیر. تهرانین اؤزونده حاجی امام جومعه کیمیلرین سایبی یوزمیندن علاوه دیر و بونلارین هامیسی اؤز آرالاریندا آذربایجان دیلی ایله دانیشماغی سنور و اوندان لذت آپارالار. آذربایجانلی یوز ایل خاریجه قالارسا اخلاق، روحیه و طرز تفکور جهتدن آذربایجانلیدیر. او اؤز یوردونو ، اؤز آنا و بابا اوجاغینی سنور و اونو یاد ائتمک ایتخار ائدر.

آذربایجانا دیلسوزلوق ائدن فارس آزادیا هلاقلارینا دئمک گرکدیر کی، سیزلر اگر وحشته سالیب تهرانا چکدگیز آذربایجانلیلارین اورگینه گیره بیلسیز اورادا آذربایجانا اولان عشقی و محبتی گؤردوکده خیرت ائدرسیز.

چونکی سیزده اؤز یوردوزا محبت و علاقه یوخدور. آذربایجانلی هنج بیر جهتدن سیزه بنزه مه دیگی کیمی وطن محبتی، آنا عشقینده ده سیزلره اوخشاماز. سیز اونو تانیا بیلمزسینیز. چونکی ماهیتینده اولان غورور- میلی دن سیزلرده اثر یوخدور. دوغوردور آذربایجان دموکراسی نهضتی باشلانان زمانا دک اؤزونون میلی حقیقده آز دانیشمیشدیر، ولی عملده همیشه او اؤزونو موسقیل بیر میل حساب اندیب، جهت و سبب سیز عزیز اولان فارسلا یابانچی گؤزوبله باخیب، اونلارین تحت- حاکیمیتینده یاشامای اؤزونه عار بیلیمیشدیر.

گئدین تهرانین جنوبی محله لرینده و کارگرلر یاشایان کوچه لرده بیر قدر دریندن تحقیقات ائدین! آذربایجانین موختلیف گوشه لریندن بیر پارچا چؤرک قازانماق اوچون موهاجیرت اندیب، اولاردا فقیر ویوخسول حالدا یاشایان زحمتکش و قهرمان اینسانلارین حالی ایله آشینا اولون. سونرا اونلاری همان محله لرین قهوه خانلاریندا تیرپاک منقللری نین باشیندا اینسان قیافه سینی ایتیرمیش سفیلر و یا کرج سویونون کناریندا کثافت موجسمه سی اولان سیرابی قازانلاری نین اطرافیندا چومباتما ووروب عراق زهرمار ائدن فوکوللو لاریز ایله موقایسه ائدین. اوندان ائلا سیز کی، آذربایجانلی نییه اؤزونو سیزدن حساب ائتمیر و نه سببه بیز اونو بیر میل تانییب اؤزونو ایداره ائتمک حقلی بیلیریک.

تهراندا مونتشیر اولان کئیهان روزنامه سی اؤزونون «پیام به پیشه‌وری» عونوانی آلتیندا منه خط یازمیش اولدوغو مقاله یه شخصیم خصوصوندا اهمیت قایل اولماییب و من شخص خودسیتالیق ایله ایشیم اولمادیغیندان اونون حقیقده یازدیغی موئبت سؤزلره ائله قیمت وئرن دگیلم. اونا گؤره او خصوصدا بحث ائتمک ایسته میرم. اصلن فارسلا آذربایجانلیلاری اؤز بانلاریندا آلاماز و قبا حساب ائدر، حتا اؤز لرینه یاراشان آدلار ایله ده اونلاری آدلاندیرماقدان خجالت چکمز. «کئیهان» دا مقاله یازان آقا دا او خیال ایله منیم باشیمی یاریب اتگیمه فوز تۆکمک ایسته میشدیر. قوی ریاکارلیق، ایکی اؤزلولوک تهرانلیلارا قالسین. بیز آچیق دانیشاق و اونلارین حیله گرلیگی بیزی آلتاماسین. پیشه‌وری یه پیغام گؤندرمگین فایداسی یوخدور. آذربایجاندا وجودا گلن بؤیوک نهضتی پیشه‌وری وجودا گتیرمه میشدیر. بو خلقین روحوندا، اورگیندن قویان بؤیوک نعره نین اثریدیر. پیشه‌وری و اونون

کئیهان روزنامه‌سی‌نین یازیچی‌سی آقای نوشادین ایشتیباھی بونادیر کی، او پیشه‌وری‌نین آذربایجانین میلی آزادلیغینا قاریشماسینی، مورتجعلر ایله آپاردیغی موباریزه‌ده گۆردوگو خسارت یا مورتجعلرین اونون شخصی حقینده ایشله‌دیکلری خیانتینده آختاریر. بو پیشه‌ورینی تحقیر ائتمک دئمکدیر. پیشه‌وری و اونون کیمی خلق خادیم‌لری سیاسی موباریزه‌لرده اۆزلری‌نین شخصی احساساتلارینی دخالت وئرمزله، بو چوق کچیچک و جاهیل آدم‌لارین ایشیدیر.

من په‌لوی‌نین اون بیر ایلیک زیندانی ایله مجلس مورتجعلری‌نین اعتبارنامه علئیهینه ایشلتدیکلری مسخره‌آمیز اوشاقلیغی چوخدان اونوتموشام. بیز ایندی بؤیوک بیر ایش ایله مشغولوق. کئچمیشی خاطرلاماغا بئله وقتیمیز اولایلمیر. حتا او قارا گۆلرده بئله من شخصی اینتیقام حیسسی و خصوصی عداوت ایله یاشامامیشام و بونو ایفتیخار ایله یازا بیلرم. و بجدانیم بو خصوصدا راحت و آسوده دیر. ظاهیری آزادیاھلارین خلقیمیزین میلی موباریزه‌سینه شخصی رنگ وئرمه‌سینه اؤز آرشینی ایله اؤلچمک دئیرلر. بیزیم موباریزه‌میز شخصی دگیلدیر و کیمسه‌دن شخصی اینتیقام چکمک ایسته‌میریک. سیاستده اینتیقام ایله مشغول اولماق اولماز، صؤحبت پیشه‌وری‌نین شخصی اخلاقی اوستونده دگیلدیر. باحق بئره بیزی تطمیع ائتمگه چالیشان تهران یازیچیلارینا بو کیمی یازیلاری اوخودوقدا آجی بیریق. اونلارین روحلاری‌نین ضعیفلیگینه یازیغیمیز گلیر.

مثلن کئیهان یازیر: «سبز آذربایجان دیلی و ملتیندن صرفنظر ائتسه‌نیز، بیر کوچیک‌خان، بیر ستارخان، بیر خیابانی اولایلمیر». من بؤیوک سیمالارین آدینی همیشه احتیرام ایله دیکر ائتمیشم. لئیکن اونلار هرگیز تقلید ائتمک آرزوسوندا دگیلم. چونکی من شخصی آد اوچون چالیشمیرام، من آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی‌نین عادی بیر عوضویم و آرزو ائدیرم خلقیمیزین نهضتی فیرقه‌میزین آدینا تمام اولسون و من ده فیرقه‌نین بؤیوک آدیله ایفتیخار ائدیم. تازا، تهرانین ستارخان، خیابانی، کوچیک‌خان و محمد تقی‌خان کیمی فداکارلارا وئردیگی پاداش آرزو ائدیلمه‌لی بیر پاداش دگیلدیر. لنین و موصطفا کمال اولما فیکیری ایسه ابدن منده اولایلمز. چونکی لنین کیمی شخصلر هر بیر موحیطده دوغا بیلمزله. آتا تورک ایسه باشقا بیر شرایطده مئیدانا چیخمیشدیر.

«گلین بو کچیچک دایره‌دن کی. اؤز دؤوره‌نیزده چکمیش‌سبز آباغینیزی کنارا قویون، بو مومبیزلیک کی، آذربایجان ایله ایرانی سایر نوقطه‌لری آراسیندا چکمیش‌سبز آرادان گۆتوروز تا بیر کوچیک‌خان یا ستارخان یا خیابانی و یا لنین و یا آتاتورک اولاسیز.» بونو تهران آزادیاھلاریندان بیررسی یازیر. بو ثبوت ائدیر کی. اونلار چوخ عاجیز و چوخ زبون آدم‌لاردیر، اؤز ایراده و قوه‌لرینه اعتیادلاری دا بوخودور. خاریجدن بیر نیجات وئریجی آختاریرلار. بیر ملت اوچون بوندان بؤیوک بدیختلیک اولایلمز. دونن رضاخاندان نیجات گۆزله‌یلر بو گون پیشه‌وریدن آذربایجانین دؤوره‌سینه چکیلن دایره‌نی یوزوب اؤزلری اوچون آزادلیق و وجودا گتیرمک طلب ائدیرلر. بو بنچارلیقدیر، بو ائله بیر بدیختلیکدیر کی، دیری و عاقیل میلتر اونو ائشیتمکدن نیفرت ائدرلر. پیشه‌وری ایسه اؤزونون مسخره حالا دوشدوگوندن خجالت چکیر.

دوغرودور پیشه‌وری آذربایجان دموکرات فیرقه‌سی‌نین آغساققالاریندان حساب اولونور و آذربایجان مجلس میلی‌سی اونا اعتیاد ائدیپ میلی حؤکومتین باشیندا قویموشدور. لئکن او هنجوقت خودسر و مطلق اولعیان دگیلدیر. او فیرقه و ملتین بیر سربازیدیر. او بیرینجی‌سی‌نین دستورو، ایکینجی‌سی‌نین آرزوسو اوزره حرکت ائدیر.

بنچارا تهرانلیلار گۆرؤکور خلق و ملتین قودرتینی هله ده درک ائده بیلمه‌میشلر. اونلار ائله خیال ائدیرلر کی، پیشه‌وری‌نین شؤهرتی و یا آذربایجان اونا اولان اعتیادی، اونون قاباقدان تهیه ائدیگی نقشه اوزریله وجودا گلیمیشدیر. یا اینکه پیشه‌ورینی آپاریلان موباریزه ده قاباغا چکن اونون قاباغا دوشمک منظوروندان ایرلی گلیمیشدیر.

بورادا آذربایجان خلقی‌نین ذکاوتی و روح یوکسلیگی آشیکار چیخیر. آذربایجانلی هرگیز حاضر اولماز تک بیر شخصدن اؤزو اوچون نیجات و آزادلیق گۆزله‌سین و اونا خیطاب ائدیرک سرحدلری آچ بیزه ستارخان و موصطفا کمال اول، دئسین. تهرانلی بئله سؤزلری دئمکدن اوتانماز. حتا اونو بیرینجی‌لیک قازانان غزته‌سینه یازیب اینتیشار وئرمگه ده جسارت ائدر. بونلار آنلاماق ایسته‌میرلر کی، بیزیم قودرت و گوجوموز موباریزه‌نین میلی خاصیتینده دیر. آذربایجان خلقینی بیرلشدیریب و اونلاری دموکرات فیرقه‌سینه باغلايان آنجاق فیرقه‌میزین مئیدانا آندیغی میلی شوعارلاری دیر.

بیز بوتون ایران نامینا آز دانیشمامیشیق. حیزب- توده‌نین تهرانا گۆنده‌ردیگی ساییس- حسابسیز تلقرافلار هنوز اونودولمامیشدیر. بونلار بیهوده سؤزلردیر. تهران آزادلیق وئره‌بیلمز، تازا او آزادلیغی االدیقدان سونرا ملتیمیزین میلی اسارتی باقی قالماسینی بیز دوشونمه‌میش دگیلیک. ۷- یاشیندا تازا دیل آچان کۆریه بالالارین باشینی بیگانه دیل تعلیم ائتمک واسیطه‌سیله ازیب، چورودوب، فاسید ائتمگه بیز آزادلیق دئییه‌بیلیمز. بنش میلیونلوق بیر خلقی زور ایله یابانچی بیر خلقین حاکیمیتینه تانغ ائتمک آزادلیق دگیلدیر. قرنلر بویو قهرمانانه موباریزه آپاران بیر جمعیتین میلیتینی، اوچ نفرین خوشونا گلیمکدن اؤترو اینکار ائتمک اینسانلیغا یاراماز. باشلادیغیمیز بؤیوک

تهران آزادیاھلاری بیزیم ملتیمیزی اینکار ائتمکله قاپا و خشین ایستیداد روحونا مالیک اولوب و مورتجیلردن داھا مورتجع اولدوقلارینی ایثبات ائدیرلر. آذربایجان خلقی ایسه اؤزونون قودرتینی میلی بیرلیک و میلی آزادلیقدا تاپمیشدیر.

ایندی آذربایجان میلی بیر اۆلکه دیر. اونون قهرمان خلقی اؤزونو ایداره ائتمگه لاییق اولدوقلارینی بوتون دونیا ایثبات ائتمیشدیر. تبریز مرکز مورتجیلرین خایانه سیاستینه باخماپاراق هر جهتدن تهراندان ایره لیده دیر.

امنیت، آسایش، خلقی نین قئیدینه قالماق، اوجوزلوق، ایشسوزلیک ایله موبارزه، ایقتیصادی، سیاسی و فرهنگی تدبیرلریمیز خلقی گله جگه گوندن- گونه آرتیق اومیدوار ائتمکده دیر. تهران حؤکومتی نین قلمرؤووندا ایسه درین و قطعی نا اومیدلیک حؤکم سورمکده دیر، مایوس بیر میلّت اینقیراضا محکومدور. اومیدوار میلّت ایسه هر جور موشگولاتا غالب گلیب یاشار و آرزولارینی ایجرا ائتمک یولوندا هئچ بیر فداکارلیقدان آباق گئری قویماز.

ایندی بیز هرگون، هر ساعت ایرلی گئدیریک. تهران ایسه مورتجیلرین و اؤز لرینی آزادیاھه گؤسترمگه چالیشان بوشوغازلارین قارا سایه سینده فلاکته سوروکله نیر. بیز موبارزه نی آخیرا قدر آپارماغا آند ایچمیشیک.

اۆلمک وار، دؤنمک یوخدور!

« پیشه وری »

معاریف عالیمنده اؤز دیلیمیزده نشر اولونان مکتب کیتابلاری و بیناسینی قویدوغوموز میلی دارولفونونوموز، فیرقه تاریخینه قیزیل خط ایله قئید ائدیلمه لیدیر. بونولا بیز ایفتیخار ائنده بیلریک ۱۲ شهریور اعلامیه سیننی حیانا گنجیرمیشیک.

نهضتیمیز و دنیا سیاستی

نهضتیمیزین دایره سی گئیشله ییب اهمیت کسب ائتدیگجه دنیا دیلیماتلاری و دنیا آزادیاھلارینین اونا نیسبت مارق و توجهی آرتماغا باشلادی، نهایت ایش او یئره گلیب چاتدی کی، آذربایجان مساله سی بین المیللی شکل آلاراق دنیا مطبوعاتینین گونده لیک مؤوضولارینین بیرینجی سیننی تشکیل وئردی. بوتون دنیا رادیولاری، موختلیف دیلرده اۆلکه میزین آدینی و نهضتیمیزین جریانین سؤیله مکده بیر- بیرینه سیبقت ائتمگه چالیشدیلار.

بونون البته جور- بجور عیلتلری اولای بیلردی. آما بعضیلری اوندان شورالار ایتیفاقی علییه نه ایستیفاده ائتمگه چالیشیردیلار. بیزیم عقیده میزه گؤره بو غدارانه و خایانه سیاست ایدی. اولار بیزیم داخلی دوشمنلریمیزدن مودافیعه ائتمک مقصدیله مساله نی بو شکله سالماغا جان آتیردیلار. خالبوکى آذربایجان نهضتی ایران اوچون تام معناسیله داخلی بیر ایش ایدی. ایران خلقی بو نهضتدن بؤیوک اومیدلر گؤزله دیگیندن داخلی و خارجی مورتجیلر اونو بو ایفتیرالار ایله بوغماغا چالیشیردیلار. بعضی دوشمنلریمیزده بیزیم بؤیوک میلی حرکتیمیزه گولونج اولاراق تجزیه نامی وئرمکله بوتون جماعتی بیزیم علییه میزه تحریک ائتمک ایسته ییردیلر.

خالبوکى، داخلی موختاریت مساله سی تجزیه دئمک دگیلدی. فیرقه میز بو مساله نی ۱۲- شهریور اعلامیه سینده مؤحکم دلایلر ایله شرح وئریب، بئله بیر احتیمالین و تۆوجیه نین قاباغینی آلمیشدی. حتا بیزیم نظریمیزده «فدراتیو» اوصولو دا تجزیه دئمک دگیلدیر. نجه کی شهریور موراجیعتنامه سینده گؤستریلیدیر اگر فدراتیو تجزیه دئیلسه ایدی، اوله ایسه آمریکا جومهوریتلری ایتیفاقی، سوییس مملکتی تجزیه ائدیلب مرکزیتدن دوشموش مملکتلر حساب اولونمالی ایدیلر. میلی محلی موختاریت، دیل مساله سی یا انجومن ایالتییه وئریلن گئنیش ایختیارارت مودعی لریمیزین ایفترا امیز ایدیعالارینین خیلافینا اولاراق بیر مملکتین تجزیه سی دگیل و دوغرودان دوغرویا بوتون خلقین دؤولت تشکیلاتیندا دخالتینی تامین ائدیگی اوچون مملکتده مؤحکم و سارسیلماز بیر وحدت وجودا گلمه سینه سبب اولان ان اساسلی و تجروبه دن گئچمیش دؤولتی بیر تشکیلاتدیر. باشقا جور تصووری بئله ماحال دیر. نه ائتمه لی کی، میلی- دموکراتیک نهضتلری، شرقده موستعمیره علاقه سی

بو ایسه ایرانلی ایستقلال و تمامیتینی رخنه دار ائتمک و ایرانین اهالی سینی اجنبیلرین حیمایه سی آلتینا تاپشیرماق دئمک ایدی. بو ایشین بو یئره گلیب چاتماسی آذربایجان خلقینی عصی لشدیریدگی قدر ده اونلارین گۆزلیرینی آچدی و اونلارا آنلادی کی، ایران هئیات حاکیمه سینی تشکیل ائدن طوفئیلی عونصورلر، اؤز حاکیمیتلرینی پوزولماسینی حیس ائدیگده مملکت و میلیتی ده محو و نابود ائتمکدن چکینمزلر. علا و تقی زاده نین لندن و واشینگتوندا گۆردوکلری ایشین معناسی بو ایدی.

آذربایجان خلقی بو عملدن چوخ آجی تجروهلر آلدی، تهران مطبوعاتی ایسه بیر نچه موترقی روزنامه دن باشقا مسالنه نین ایچ اوزونو آچیب خلقه گۆسترمدن خوددارلیق ائدیله. اونلاری خلقیمیز اورگیندن قالخان دموکراتیک حرکت مرعوب ائتمیشدی. یعنی بعضی مورجع و ساتقین تهران مطبوعاتی دا تقی زاده لر و علالار کیمی اجنبی بویوندوروغو آلتینا گیرمگی، خلق حاکیمیتینه و میت آزادلیغینا ترجیح وئریدیلر. بیزیم فیرقه میز گۆزل دوشونوردو کی، ایران آزاد اولمادیغی تقدیرده آذربایجان آزادلیغی تامین اولونا بیلیمز، چونکی فیرقه اول گوندن ایران داخلینده اولماق شرطیله میلی نهضتی وجودا گتیرمیشدی. اونا گۆره مورجع حؤکومتلرین یئرینی توتان قوام السلطنه کابینه سی نین باریشما دعوتینی قبول ائتدی. بو. آياغا قالخمیش خلق طرفیندن گؤذشت حساب اولونسا دا لازیمی بیر گؤذشت ایدی. چونکی اولن بو واسیطه ایله پانانجیلارین ایران ایستقلالینی بوغماق اومیدلری پوچا چیخدی. بو نهضتیمیزی تجزیه و و سایر ایفتیرالار ایله لکه دار ائتمگه جان آتان خاین و پارازیت عونصورلرین سیلاحلاری دا اللریندن آلینیب، بوتون ایران جماعتی نین قباغینی توتان پرده بیرتیلیب تار- مار اولماقلا نهضتیمیز بوتون ایران اوچون میلی دموکراتیک بیر شکل آلدی.

قوام السلطنه حؤکومتی ایله باشلادیغیمیز مووافیقتنامه نین ایران تاریخینده بؤیوک قیمتی واردیر. بو واسیطه ایله دیر کی. آذربایجان نهضتی ایران آزادلیغی نین ضامینی نامی آلماق ایفتیخارینی کسب ائده بیلدی. بو واسیطه ایله دیر کی. بیرهدن فیل یاراتماغا چالیشان ایمپریالیست نؤکرلری نین سؤزو قورتاریب. اؤز ایشلری نین دالینجا گنتمگه مجبور اولدولار.

دونیا دا ایکی طرفلی اولمایان بیر حادیثه بوخودور، بو اصله گۆره دونیا مورجعلری نین علئیه میزه قالدیردیقلاری هیاهونون دا موفید طرفی واردیر. بو هیاهو نتیجه سینده بوتون دونیا بیزی تانیدی. دیل، آداب- روسوم و میلی خصوصیاتا مالیک اولدوغوموزو درک ائتدی. آذربایجان آدی بؤیودو، دوشمنلیکدن خلقیمیز ده بؤیوک ایستیفاده ائده بیلدی.

ایش همیشه بئله دیر. دیری میت، هوشیار میت فداکارلیغا حاضر اولان میت هر بیر تصادوفدن ایستیفاده ائده بیلر. فارسلا رین بیر سؤزو واردیر، دئییرلر کی، «عدو شود سبب خئیر اگر خدا خواهد». بو سؤز دوغرو دور، بیزیم دوشمنلریمیز دوشمنلیک ائدرکن بیز اونلارین دوشمنلیکلریندن فایدالی نتیجه آلدیق.

بو مسالنه هئچ ده کیچیک باخماق اولماز، فارس موتعصیلری همیشه چالیشیردیلهر دونیا یا بیلدیرسینلر کی، آذربایجانلیلارین اؤز لرینه مخصوص دیل، ادبیات و خصوصیتلری بوخودور. بؤیوک نهضتیمیز بو آخماق جاسینا اولان تبلیغاتا سون قويدو. حتا بیزه سیاسی سبیلره گۆره موثیت نظرله باخماق ایسته مه بن آمریکا و اینگیلیس مطبوعاتی نین موهوم قیسمتی حیس ائدیبلر آنلادی کی، فارس موتعصیلری نین ایدیعاسی دوغرو دگلدیر. آذربایجان خلقی نین اؤزونه مخصوص دیلی واردیر، بو دیل فارس دیلی نین بیر شؤعبه سی اولماییب تمامیه آیری بیر دیل دیر.

هابلنه آذربایجانلیلارین طرز تفکور و آداب- معاشیرتی هئچوجه ایله فارسلا ر ایله جور گلیمز. بو خلق ترقی ائدیبلر دونیانین مو عاصیر خلق لرینه یئنیشمک اوچون اؤز دیلی، اؤز معاریفی، اؤز آداب و روسومی اوزه ریله ایرلی گنتمه لیدیر.

(ایکینجی بۆلومون سونو)